

Kosova'da Topluluk Hak ve Çıkarlarının Korunması ve Geliştirilmesine dair Yerel Düzey Mekanizmaların Değerlendirilmesi

Haziran 2014

Uyarı:

İşbu yayının İngilizce versiyonu resmi olandır. Yayın tüm diğer dil versiyonları orijinal olan İngilizce versiyonun tercümeleridir ve resmi belge değildir.

Kapak fotoğrafı: Belediye Meclisi binası, Klina Belediyesi, 26 Mayıs 2014, AGİT/Driton Marku

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ.....	3
İCRA ÖZETİ	
2. YEREL DÜZEYDE TOPLULUKLARIN MEKANİZMALARINI DÜZENLEYEN YASAL İLE SİYASİ POLİTİK ÇERÇEVESİNİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ	7
2.1 Kosova’da yasal çerçeve	8
2.2 Dört mekanizmanın efektif ve etkili bir şekilde çalışmasının yasal esasları	9
2.2.1 Topluluklar Belediye Başkan Yardımcısı	9
2.2.2 Belediye Topluluklar Meclisi Başkan Yardımcısı	10
2.2.3 Topluluklar Komitesi	11
2.2.4 Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisleri	12
2.3 Cinsiyet eşitliği	14
2.4 Bulgular özeti	15
3. DÖRT MEKANİZMANIN KURULMASI VE ÇALIŞMASININ GÖZDEN GEÇİRİLMESİ.....	16
3.1 Topluluklar Belediye Başkan Yardımcısı	16
3.2 Topluluklar Belediye Meclisi Başkan Yardımcısı	18
3.3 Topluluklar Komitesi	19
3.4 Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisleri	23
3.5 Cinsiyet eşitliği	27
3.6 Bulgular özeti	28
4. SONUÇLAR.....	32
5. ÖNERİLER	33
EK 1 – ÇİZELGE: YEREL KORUNMA MEKANİZMALARININ KURULMASI (BELEDİYE TARAFINDAN).....	37
EK 2 – ÇİZELGE: TBBY-LARIVE TBMBY-LARI TOPLULUĞU VE CİNSİYETİ (BELEDİYE TARAFINDAN).....	38
EK 3 – GRAFİK: TK-LERİ TOPLULUKLARIN DAHA AZ SAYIDA TEMSİL EDİLMELERİ (TOPLULUK TARAFINDAN).....	39
EK 4 – ÇİZELGE: TK-LERİ ÜYELERİ SAYISI VE CİNSİYETİ VE BTGDOPERSONELİ (BELEDİYE TARAFINDAN).....	40
EK 5 – GRAFİKLER: İRTİBAT,İŞBİRLİĞİVE DİLLERİN KULLANIMI MEKANİZMALARINDA VERİLEN YANITLAR ANKETİ	41

KISALTMALAR LİSTESİ

Topluluklar Komitesi	TK (CC)
Topluluklar Belediye Başkan Yardımcısı	TBBY (DMC)
Topluluklar Belediye Meclisi Başkan Yardımcısı	TBMBY (DCMAC)
Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı	TGDB (MCR)
Yerel İdare Administrasyonu Bakanlığı	YİAB (MLGA)
Belediye Meclisi	BM (MA)
Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisi	BTGDO (MOCR)
Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı – Kosova Misyonu	AGİT (OSCE)
Referans Şartları	RŞ (ToR)

İCRA ÖZETİ

Kosova’da topluluk haklarının korunması ve geliştirilmesi doğrultusunda özel sorumlulukları olan dört ana yerel icra katılımı mekanizmaları şunlardır: Topluluklar Komiteleri (TK), Belediye Toplulukları ve Geri Dönüş Ofisleri (BTGDO), Topluluklar Belediye Başkanı Yardımcıları (TBBY) ve Topluluklar Belediye Meclisi Başkan Yardımcısı (TBMBY). Bunlar, Kosova Enstitülerinin, Uluslararası Sivil ve Politik Hakları Sözleşmesi (USPHS)¹ ve Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi’ni(UAKÇS)² gerçekleştirmesi yönünde kilitsel mekanizmaları oluşturup, toplulukların idare ile kamu işlerine katılmalarının temin edilmesiyle, diğer hakları elde etmelerinin temel elemanını oluşturur (örneğin: eğitim hakkı, her tür ayrımcılığın önlenmesi, hizmetlere eşit olarak erişim v.b.). Bu dört mekanizma yerel düzeyde uyumlu bir sistem olarak çalışma potansiyeline sahip olmasına rağmen, onların başarılı olmasını, yasal çerçevede mevcut önemli boşluklar ve pratikteki uygulanmalarda görülen çok sayıda sorunlar yüzünden olumsuz bir şekilde etkilenmiş bulunmaktadır.

Yerel Özyönetim Kanunu’nun uygulanmasında yeterli düzeyde incelikli bir ikincil yasal mevzuatın olmayışı³ dört mekanizmadan üçünün pratikte uygulanmasında karar verenleri ve ilgili tarafları kesin bir rehberden mahrum bırakarak, TBBY ve TBMBY görevlerine çok az bir yönetme olanağı sağlayarak TK eylemi için yol gösterici ve ikincil mevzuatın gücünden mahrum kalmalarına yol açmakta. Olumlu bir gelişme olarak, birkaç TBBY’nin zorunlu olmayan yerlerde kurulmuş olması gösterilebilir, iç topluluk ilişkileri dört mekanizmanın işlevi ve var oluşundan kazançlı çıkma örneğini oluşturur. Mevcut yasal çerçeve bazı iyileştirmelere yol açması yanı sıra sorunlar mevcut olmaya devam etmektedir: mecburi olan bir TBBY pozisyonu kurulmazken, bir TBMBY pozisyonu bir yıldan uzun bir zaman için boş kalmıştır; tek bir TK ilgili belediyede tüm toplulukları tamamen temsil edememiştir; bazı BTGD Ofislerindeki personel sayısı ise yetersizdir. AGİT, TK’nin üçte ikisinden dörtte üçüne kadar ve BTGD Ofislerinin yarısından fazlasının kendilerine verilen görevleri yerine getirmediklerini saptamıştır. Diğer endişeler arasında net bilgilerin ve denetimin yapılmaması, mekanizmalar arasında var olan zayıf işbirliği, diğer belediye aktörleri ve mekanizmaların çalışmaları arasında öncelliğin yapılmaması, kadınların yetersiz temsili, ve mekanizmaların çok kere küçük topluluk çıkarlarını görmemezlikten gelmesi ve algılaması yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen eksiklerin ortadan kaldırmak için Kosova’nın merkezi düzeydeki enstitülerinin daha doğrusu Yerel İdare Administrasyonu Bakanlığı ve Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı mekanizmalarının pratikte uygulanması doğrultusunda ikincil

¹ Uluslararası Sivil ve Politik Haklar Sözleşmesi (1966), <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx> (3 Mart 2014 ile erişildi).

² Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi ve Açıklayıcı Rapor (1995), [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/1_atglance/PDF_H\(95\)10_FCNM_ExplanReport_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/1_atglance/PDF_H(95)10_FCNM_ExplanReport_en.pdf) (3 Mart 2014 tarihinde erişildi).

³ 03/L-040 sayılı Yerel Özyönetim Kanunu, 20 Şubat 2008. Tam metin şu web sayfada mevcut http://www.assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2008_03-L040_en.pdf (3 Mart 2014 tarihinde erişildi).

mevzuatı kabul etmeleri gerekir ve gözleme ile kapasite yapılanmasını üstlenmeleri ve belediyelere destek sunup rehberlik çalışmalarını artırmaları gerekir. Yerel düzey enstitülerinin yasal ihtiyaçlar ile tamamen bir uyumun temin edilmesi ve zorunlu olmayan ama yararlı olan TBBY işyerlerinin kurulması ve böylece inter-topluluklar ilişkilerini geliştirmesi de göz önünde bulundurulmalıdır. Aynı zamanda belediyelerin kendi görevlerini yerine getirmeleri doğrultusunda tüm mekanizmalarını kullanarak gerekli olan imkanları temin etmeleri gerekir (örnek olarak tercüme, bilgisayar erişimi v.b.), topluluklar ziyaret edilmeli ve onlarla sürekli irtibat kurmaları ve kendi çalışmaları hakkında sıralı ve şeffaf raporlar sunmaları gerekir. Bununla birlikte belediye liderleri arasında daha fazla kadın adayı atama doğrultusunda adımlar atılarak atama sürecinin şeffaf ve tarafsız olmasını temin edip dört mekanizma arasındaki işbirliğin desteklenmesi ve Kosova’da yerel idarenin hayati önem taşıyan elemanlarının güçlendirilmesini temin etmeleri gerekir.

1. GİRİŞ

Yerel düzey mekanizmaları, belediyede yaşayan topluluklar arasında azınlıkta olan topluluk temsilcilerinin eğitim haklarını kullanmaları, kendilerine karşı ayrımcılığın yapılmamasını, dini vecibelerini özgür bir şekilde yerine getirmeleri, işbulmaları, hizmetler ile diğer sosyal güvenlik hizmetlerinden yararlanmaları doğrultusunda önemli bir yardım sunmaktadır.

Kosova’da tüm toplulukların kamu işlerine katılmaları için kendi haklarını kullanmaları doğrultusunda yerel düzeyde olan kilitsel organlar şunlardır: ⁴ Topluluklar Komiteleri (TK), Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisleri (BTGDO), Topluluklar Belediye Başkanı Yardımcıları (TBBY) ve Belediye Topluluklar Meclisi Başkan Yardımcısı (BTMBY). ⁵ Bunların 2008 yılında kurulmasıyla Kosova’da toplulukların hak ve çıkarlarının korunmasını geliştiren yerel idare sistemlerinin geliştirilmesine katkıda bulunmuş, bu mekanizmaların pratikte uygulanması sözü geçen hakların korunması doğrultusunda çok önemli etmenler olmaya devam etmektedir.

---

⁴ YİAB tarafından belirtildiği üzere: “...BTGDO [Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisleri], temsilciler düzeyi strüktürleri temsilcileri de dahil olmak üzere (daha doğrusu Belediye Meclisi mekanizmaları) Topluluklar Komiteleri, Topluluklar Başkan Yardımcıları, Topluluklar Belediye Başkan Yardımcısı, topluluk haklarını korumak ve geliştirmek için belediye iç mekanizmalar çerçevesini sonuçlandırır.” Sayfa 18, Kosova Cumhuriyeti’nde Belediye Meclislerinin Çalışmasına dair Rapor, Ocak-Haziran 2013, YİAB Haziran 2013. <https://mapl.rks-gov.net/Raporte/2013.aspx> (3 Mart 2014 tarihinde erişildi).

⁵ Belediye Topluluklar Güvenliği Konseyleri (BTGK-leri) toplulukların yerel idareye katılmalarının diğer mekanizmasını oluşturmaktadır, onların özel güvenlik görevi vardır ve yerel idare administrasyonunun öz mekanizması olarak çalışmadığı yüzünden bu incelemede yer almaz. Bu raporda aynı zamanda, topluluk üyelerinin kamu hizmetlerinde temsil edilmeleri yer almıyor. Onların temsili doğrudan doğruya 2013 tarihli şu AGİT Raporunda yer almaktadır, „Kosova’da Sivil Hizmetin Temsili“ (Şubat 2013). <http://www.osce.org/kosovo/99601> (3 Mart 2014 tarihinde erişildi).

2009 yılında hazırlanan AGİT raporu⁶ (Kosova’da) “yasal çerçevenin gereken şekilde uygulanmadığı ve var olan mekanizmaların her zaman topluluklara gerekli olan korunmayı temin etmediği ve onların katılımını garanti etmediğini ortaya çıkarmaktadır”.⁷ 2009 yılı raporunun yayınlanmasından sonra durumun epeyce düzeltilmesine rağmen bazı belediyelerin kendi yasal görevlerini yerine getirmemeye devam ettikleri belirtilmektedir. AGİT’in 2012 yılı Topluluk Haklarının Değerlendirilmesi Raporu’nda⁸ belirtildiği üzere “Kosova’da hakların korunması ve geliştirilmesi doğrultusundaki eksiklikler devam etmektedir”, Kosova’da toplulukların hak ve çıkarlarını korumak için çok sayıda yerel düzey mekanizmaları olmasına rağmen, bu mekanizmaların her zaman etkili olmadığına işaret edilmektedir. Raporda belirtildiği gibi, belediyeler, yerel toplulukların korunmasına gereken destek sunmamaktadır.⁹ AGİT’in 2013 yılında yapmış olduğu gözlemler sonucunda yerel düzey mekanizmalarının kendi görevlerini yerine getirmekte dayanıksız ve yetersiz olmaya devam ettiğini saptadı .

2013 yılının Kasım ve Aralık aylarında düzenlenen seçimlerden sonra, Kosova’da yeni yerel idare kurumları kurulma aşamasındadır. TK, BTGDO, TBBY ve TBMBY’lerin, topluluk hak ve çıkarlarının korunması doğrultusundaki kurulan mekanizmaların özel rolü göz önünde bulundurulmalıdır. Bu rapor dört mekanizmanın çalışmasına değin değerlendirmeyi hedefleyerek, bu dört mekanizmanın başarılı bir şekilde yerine getirilmesi doğrultusunda katkıda bulunmak, onların kuruluşunun hızlandırılması ve çalışmalarına başlaması gereği vurgulanmaktadır. Aşağıdaki 2. bölüm dört mekanizmayı kuran yasal çerçevedeki boşlukları ve eksiklikleri gözden geçirmekle birlikte (ikincil mevzuat da dahil olmak üzere), ilgili görev ile mekanizmaları gözden geçirmektedir. Bölüm 3 mekanizmaların gerektiği şekilde kurulup kurulmadığını değerlendirirken onun Nisan 2012 – Ekim 2013 döneminde yasal ile politik çerçevesi içerisindeki görevleri ile uyumlu olup olmadığını inceler. Bölüm 4’te karar verenler ve ilgili tarafların, Kosova topluluklarının yerel idareye katılımlarının geliştirilmesi ve onların hak ve çıkarlarının ilerletilmesi doğrultusunda yasal çerçeve ve dört mekanizma performansını nasıl bir şekilde geliştirmeleri gerektiğiyle ilgili sonuçları ve önerileri içerir.

Metodoloji hakkında notları

AGİT, 2012 ve 2013 yıllarında verilen sıralı raporlara dayanarak bu raporun araştırma parametreleri ve odak noktalarını belirlemiştir. Yasal ile siyasi çerçevenin gözetlemesine dayanarak, uyum için kilitsel noktaları belirledikten sonra, AGİT, Nisan 2012 - Ekim 2013 dönemini kapsayan 18 aydan çok bir dönem içerisinde 34

⁶ Kosova’da Topluluk Haklarının Korunması ve Geliştirilmesine dair AGİT Raporu: *Yerel Düzey Katılım Mekanizmaları* (Aralık 2009) <http://www.osce.org/kosovo/40722> (3 Mart 2014 tarihinde erişildi) (2009 Katılım Raporu).

⁷ *Ibid.*, s. 25.

⁸ AGİT Raporu, *Topluluk Haklarının Değerlendirilmesi Raporu – Üçüncü Baskı* (Temmuz 2012). <http://www.osce.org/kosovo/92244>(3 Mart 2014 tarihinde erişildi).

⁹ *Ibid.*, sayfa 5 ve 35.

belediyede dört yerel mekanizmayı gözetlemiş ve değerlendirmiştir.¹⁰ Bu dönem ile ilgili kendi değerlendirmesini yaparken AGİT araştırmacıları, 2013 yılının Nisan ayından Haziran ayına kadar dört mekanizma üyelerini, Belediye Meclisi (BM) üyelerini ve belediye çalışmaları ve politikalarına katılmayan topluluk temsilcilerini de dahil ederek 250 ilgili taraf ile anket yapıp veri toplamıştır.¹¹ Ek 5, önemli konular ile ilgili bu anket süresince toplanan yanıtları içerir. Rapor, kvantitatif ve kalitatif veriler kombinasyonuna dayanarak dört mekanizmadan çıkan kaynaklardan oluşur.

2. BELEDİYE DÜZEYİNDEKİ TOPLULUK MEKANİZMALARINI DÜZENLEYEN YASAL VE SİYASİ ÇERÇEVENİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ

Kosova'da mevcut yasal çerçeve, toplulukların yerel idareye eşit olarak katılımlarını korumak ve geliştirmek amacıyla Kosova enstitülerine düşen çok sayıda görevi belirler. Kamu işlerine eşit olarak katılmayı temin eden kilitsel enstümanlar arasında Uluslararası Sivil ve Politik Haklar Sözleşmesi (USPHS) ve Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi (UAKÇS) yer alır ve bunların her ikisi de Kosova'da doğrudan doğruya uygulanır. USPHS her yurttaşın ayrımcılık gözetilmeden kamu işlerine katılma hakkına sahip olduğunu belirtir.¹² UAKÇS da aynı zamanda toplulukların, kültürel, sosyal ve ekonomik yaşam ile kamu işlerine etkili bir şekilde katılmaları doğrultusunda hükümetin gerekli olan koşulları temin etmesini düzenler.¹³ Bu görevleri yerine getirmek için idarede olanlar şu adımları atması gerekir:

¹⁰ Leposavić/Leposaviq/Leposaviç, Zubin Potok, Zvečan/Zveçan olduğu gibi Kuzey Mitrovica/Mitrovicë/Mitroviça bu ankete – mülakata dahil değildir, çünkü bu belediyeler değerlendirmenin yapıldığı dönemde ilgili Kosova yasal çerçevesine müracat etmemişlerdi.

¹¹ Toplam olarak yapılan 250 mülakat arasında, 13 mülakat TBBY'ler ile, 14 mülakat TBMBY'ler ile, 56 mülakat TK üyeleri ile, 55 mülakat BTGDO personeli ile, 51 mülakat BM üyeleri ve mümkün olduğu durumda muhalefet parti üyeleri ile, 61 politik parti üyesi olmayan topluluk temsilcileri ile gerçekleşti (örnek olarak sivil toplum temsilcileri, öğretmenler v.b.). Her belediyede 8 ila 10 mülakat yapılmıştır; imkan olduğu yerlerde, farklı cinsiyetlerden iki kişi ve her kategori için topluluklar ile mülakat yapılmıştır. Erkeklerin bu işlere daha fazla atanmaları göz önünde bulundurularak, dörtte üçten daha az, sadece 74 kadın bu anketi yanıtlamıştır. Anketi yanıtlayanların büyük bir kısmı, 106 (yüzde 42), Kosova Arnavut topluluğuna aitti, 49 (yüzde 20'si) Kosova Sırp topluluğu, 20 (yüzde 7 - 8) Kosovalı Romanlar, Boşnaklar ve Haşkali topluluk üyeleri idi, 12 ya da daha azı (yüzde 5'ten daha az) Kosova Mısırlıları, Kosova Türkleri, Kosova Gorallıları, Kosova Karadağlıları ve Kosova Hırvatlarından oluşmaktaydı. Ankete katılan nüfusun istatistiksel olarak kayda değer olmamasına rağmen, mülakata katılan bu mevcut sayı çıkarılabilecek önemli bilgileri ve sonuçları temin etmektedir.

¹² Uluslararası Sivil ve Politik Haklar Sözleşmesi (1966), yukarıda geçen, not 1, Madde 25: "2. Maddede belirtildiği üzere ve anlamsız olan hiçbir kısıtlama ile ayırım gözetmeksizin her vatandaşın şu hak ve olanakları vardır: a) doğrudan doğruya ya da serbest olarak seçmiş oldukları temsilciler yoluyla kamu işleri yönetimine katılmak; b) seçmenlerin serbest seçimi güvencesinden hareketle oy kullanmak ve gizli oy ile düzenlenecek olan dönemsel seçimlerde seçilme hakkına sahip olmak; c) Genel olarak eşitlik ilkesi esasınca ülkelerinde kamu hizmetlere erişim hakkına sahip olma hakkı saklıdır."

¹³ Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi ve Açıklayıcı Rapor (1995), yukarıda geçen, not 2, Madde 15: "Taraflar, kültürel, sosyal, ekonomik yaşam ve kamu işlerinde kendilerini etkileyen konularda ulusal azınlık temsilcilerinin etkili bir şekilde katılımları için koşulları sağlayacaktır."

- Temsilcilerin ilgili kurumları da dahil olmak üzere diğer uygun prosedürler ile kendilerini doğrudan doğruya etkileyen yasama ve idari önlemler hakkında topluluklar ile danışır;
- Toplulukların, merkezi ve yerel düzeydeki gelişme planlarına ve onları doğrudan doğruya etkileyen programların hazırlanması, gerçekleştirilmesi ve değerlendirmesine katılmalarının temin eder;
- Topluluklara ilişkin gelişme etkinliklerinin değerlendirilmesi doğrultusunda sözü edilen topluluklar ile birlikte işbirliği yaparak etüdler yürütür;
- Toplulukların karar verme sürecine etkili katılmalarını olası kılarak, merkezi ile yerel düzeyde seçilen organların olduğu gibi bağımsız ve yerel idare biçimlerine katılmaları kolaylaştırılmalı.¹⁴

2.1 Kosova'da yasal çerçeve

Kosova Yasal Çerçevesi, Kosova enstitülerinin, sosyal, ekonomik , kültürel ve politik alanlarında topluluklar arasında eşitliği geliştirmek amacıyla olumlu-doğrularıcı önlemleri onaylamalarını ve Topluluklar Belediye Meclisi Başkan Yardımcısı görevi için özel garantileri içermektedir.¹⁵

Dört mekanizma ile ilgili birincil mevzuat Yerel Özyönetim Kanunu'dur¹⁶ (metnin devamında: Kanun), ve işbu Kanunun dibace bölümünde Kosova kurumlarının alacakları önlemler ile topluluklar arasında eşitliği sağlamaları öngörülür. Kanun (a) belediye organlarının uygulamakta oldukları Kanunun, eylemler, ve toplulukların hakları ve çıkarlarına ilişkin eylem ve pratiklerin belediye düzeyinde uyumu doğrultusunda daimi Topluluklar Komitesinin kurulmasını öngörür,¹⁷ (b) toplam nüfusun en azından yüzde 10'unu azınlıkta olan vatandaşlardan oluşması durumunda Belediye Topluluklar Meclisi Başkan Yardımcısı işyerinin öngörülmesini¹⁸ ve Topluluklar Belediye Başkanı Yardımcısı görevini kapsar.¹⁹ Maalesef Kanunun gerçekleştirilmesi işlevinde olacak kapsamlı ikincil mevzuat yoktur ve önemli zayıflıklardan biri de toplulukların katılımı için gerekli olan üç kilitsel mekanizma detayının olmamasıdır.

Dikkate değer diğer bir istisna da Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofislerine dair Kuraldır (Metnin devamında: Kural).²⁰ Bu kural Kanuna dayanır (Topluluklar ve

¹⁴ UAKÇS ve Açıklayıcı Rapor (1995), Açıklayıcı Rapor, paragraf 80, UAKÇS, yukarıda geçen , not 2, Madde 15.

¹⁵ Kosova Anayasası, madde 58 paragraf 4 ve madde 62 TBMBY işyerine ait 'Belediye Topluluklar Meclisi Başkan Yardımcısı ' görevine aittir.

¹⁶ Yerel Özyönetim Kanunu, yukarıda geçen, not 3

¹⁷ Yerel Özyönetim Kanunu, 2008, Madde 51 ve 53, *ibid.*

¹⁸ *Ibid.*, madde 54 ve 55.

¹⁹ *Ibid.*, madde. 61.

²⁰ Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofislerine dair .02/2010 sayılı Kural , 12 Ağustos 2010. Kuralın tam metnine şu web sayfada erişilebilir http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Rregullore_per_Zyrat_komunale_per_Komunitete_dhe_Kthim.pdf (3 Mart 2014 tarihinde erişildi).

Onun Üyelerinin Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Kanunu),²¹ bu şekilde de eski belediye topluluklar ofisleri görevlerini ve belediye geri dönüş ofislerini birleştirerek Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisinin – BTGDO kurulması düzenlenir. Kural, Kanunun diğer üç mekanizmasından çok BTGDO mekanizmaları için daha detaylı ve komple bir düzeyi temin eder. Bununla birlikte Belediyelerde Belediye Başkan Yardımcılarının Atanmalarına ilişkin Prosedürlere değin Administratif Talimatın geçenlerde kabul edilmesi²² ('Administratif Talimat') TBBY işyeri için bazı ek düzenlemeleri temin eder.

2.2 Dört mekanizmanın etkili bir şekilde çalışmasına ilişkin yasal ve siyasi temeller

Mekanizmalara dair yasama esaslarının değerlendirilmesinde dört ana kriter göz önünde bulundurulmuştur: (i) atama süreci (TK ve BTGDO'lerin yapısı); (ii) mekanizmanın hedef ve amacı; (iii) görev ve sorumlulukları; ve, (iv) rapor sunma ve gözetim sistemleri.

2.2.1 Topluluklar Belediye Başkan Yardımcısı

TBBY mekanizması için Kanunda sadece bir madde mevcuttur²³ ve Administratif Talimat ile tamamlanmıştır.²⁴ Dört kriter aşağıda belirtilen alanları düzenler:

- i. **Atama.** TBBY'nin atanması (veya işine son verilmesi) sürecinde bu görevi –mevkii Kanunda düzenleyen ve tek madde ile açıklanan bir alandır, Administratif Talimatta mevcut ek hükümler de buna dahildir.²⁵ "Vatandaşların en azından yüzde 10'unu azınlık topluluklarına ait olduğu" beldiyelerde,²⁶ Belediye Başkanının TBBY işyeri için adayları önermesi gerekir. Sözü geçen adaylar toplantıya katılan Belediye Meclisi üyelerinin çoğunluğunun oyları ile seçilir. Çoğunluk yanı sıra toplantıya katılan Belediye Meclisi üyesi azınlık temsilcilerin de oy çoğunluğu ile seçilir ve işbu boş iş yerinin 30 gün içerisinde doldurulması gerekir. Belediye Başkan Yardımcısı görevi ile birlikte Belediye Başkanı görevi için duyuru paralel yapılır. Administratif Talimata göre adaylıklarını koyan kişilerin en

²¹ Topluluklar ve Onların Üyelerinin Haklarının Korunması ve Geliştirilmesine dair 03/L-047 sayılı Kanun. Tam metin şu web sayfasında mevcut: http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2008_03-L047_en.pdf (30 Mart 2014 tarihinde erişildi).

²² Belediyelerde Belediye Başkanı Yardımcılarının Atanmalarına değin Prosedürlere ilişkin 2014/01 sayılı Administratif Talimat, 28 Ocak 2014. Administratif Talimat metnin tamamına şu web sayfada ulaşabilirsiniz <http://mapl.rks-gov.net/getattachment/4920ed63-3d4a-4fa5-9836-42b2f5d53af9/Udhezimi-administrativ-MAPL-Nr-2014-01-per-procedu.aspx> (30 Mart 2014 tarihinde erişildi).

²³ Yerel Özyönetim Kanunu, Madde 61, yukarıda geçen, not 3.

²⁴ Yukarıda geçen, not 22.

²⁵ 2014/01 sayılı Administratif Talimat, Bölüm 4, yukarıda geçen, not 22.

²⁶ Yerel Özyönetim Kanunu, Madde 61, yukarıda geçen, not 3.

azından üç yıl o belediyede ikamet etmesi ve belediyede en büyük azınlık topluluğunun azınlık topluluğu üyesi olması şartı aranır".²⁷

- ii. **Hedef ve amaç.** Kanunda mekanizma için ayan (ve geniş olsa da) bir hedef vardır: TBBY, "Belediye başkanına yardım etmeli ve ona azınlık topluluklar ile ilgili tavsiye - öğüt ve rehberlik temin etmelidir".²⁸ Dolayısıyla Belediye Başkanının TBBY ile topluluklar konuları hakkında "danışması" gerekir.
- iii. **Görevi ve sorumlulukları.** Görev ve sorumlulukları konusunda Kanunda herhangi bir hüküm yoktur, sadece sınırlı bir detay Administratif Talimat ile temin edilmiş bulunmaktadır ve bu talimata göre Topluluklar Belediye Başkan Yardımcısı belediye organları önünde azınlık topluluklarının isteklerini destekleyip onaylamalıdır".²⁹ Ne Kanun, ne de Administratif Talimat ile TBBY görevinin diğer üç topluluklar katılımı mekanizması ile nasıl ilgilenmesi gerektiğini (bazı görevler, bireysel belediye tüzükleri ile bu yönde ek detayları temin eder) belirtmiş değildir.
- iv. **Rapor sunma ve gözetim.** Topluluklar Belediye Başkan Yardımcısı çalışmaları hakkında raporun sunulması veya gözetimin yapılması gereğini gösteren hiçbir hüküm yoktur,³⁰ sözü geçen görevin temel sorumluluğundan biri Belediye Başkanı ile danışması, TBBY Belediye Başkanına rapor sunması ve onun tarafından denetlenmesidir.

2.2.2 Topluluklar Belediye Meclisi Başkan Yardımcısı

TBMBY mekanizmasına ilişkin var olan yasama Anayasada yer alan bir maddeden ve³¹ Kanun çerçevesi içerisinde olan iki maddeden oluşur, bu şekilde Anayasal hükümlerin içeriğini yansıtır.³² Değerlendirilen dört kriter şunları ifade eder:

- i. **Atama.** Belediye düzeyinde ikamet edenlerin yüzde 10 ya da daha fazlasının azınlık topluluklardan oluşması durumunda bu belediyelerde, Kanun, Topluluklar Belediye Meclisi Başkan Yardımcısının, Belediye Meclisi seçimlerinde açık liste ile en çok oy alan adayın belediyenin sayı olarak azınlığını oluşturan topluluk adayı olmasını şart koşar.³³ Kanunda, işten çıkarma ile ilgili herhangi bir referans - gönderme yoktur ve sayı olarak azınlığı oluşturan belediyelerde toplulukların yüzde 10'dan daha az sayıda olması durumunda BTMBY atanması mecburi değildir.
- ii. **Hedef ve amaç.** Mekanizma için oldukça ayan hedef vardır, 55. Madde BTMBY için iki kilit görev tespit ederek onları özetler: a) "topluluklar arası diyalogu

²⁷ *Ibid*, Bölüm 6

²⁸ Yerel Özyönetim Kanunu, Madde 58 (1), yukarıda geçen, not 3.

²⁹ 2014/01 sayılı Administratif Talimat, Bölüm 5, yukarıda geçen, not 22.

³⁰ TBBY -ların rapor sunma görevleri hakkında Yerel Özyönetim Kanununda hiçbir hüküm yok iken Sivil Hizmet Kanunu ile tüm sivil memurları için temel ilke olarak bu öngörülmektedir. 03/L-149 sayılı ve 25 Haziran 2010 tarihli Sivil Hizmet Kanununun sorumlulukları düzenleyen 5.1.5 maddelerine bakınız. Tam metine şu web sayfasında erişebilirsiniz: <http://kuvendikosoves.org/docs/ligjet/2010-149.eng.pdf> (2 Mart 2014 tarihinde erişildi).

³¹ Yukarıda geçen, not

³² Yerel Özyönetim Kanunu 2008, Madde 54 ve 55, yukarıda geçen, not 3..

³³ *Ibid*, Madde. 54

geliştirir ”, ve b) “Meclis toplantıları ve onun çalışmalarında azınlık topluluklarının endişelerini ve çıkarlarını görüşecek formal odak noktası olarak hizmet sunar.”³⁴

- iii. **Görevi ve sorumlulukları.** Kanunda özel görev hakkında sınırlı bir gönderme-referans olmamakla birlikte TBMBY hakkında şu not yer alır: “TBMBY, belediye meclisi toplulukların ve onların üyelerinin Anayasa ile garanti edilmiş haklarını ihlal eden kanunlar ve kararlar hakkında topluluklardan gelen şikayetleri görüşmeden sorumludur”, yeniden tetkik edilmesi amacıyla bu durumu Belediye Meclisine gönderme sorumluluğu vardır.³⁵ Eğer BM konuyu yeniden tetkik etmezse bu bir ihlali oluşturur, BTMBY konuları doğrudan doğruya Anayasal Mahkemesine gönderme hakkına sahiptir, ve bu toplulukların merkezi düzeyden düzeltmenin yapılması – tazminatın yapılması için önemli bir yolu oluşturur. TBMBY mevkiinin diğer üç topluluk katılımı mekanizmalarıyla nasıl bir şekilde hareket etmesi gerektiğiyle ilgili hiçbir düzenleme yoktur.
- iv. **Repor sunma ve gözetim.** BTMBY çalışmaları hakkında raporun verilmesi ve gözetim sistemleri konusunda hiçbir hüküm yoktur.

2.2.3 Topluluklar Komitesi

Yukarıda da belirtildiği üzere Kanun, TK çalışmalarının temelini oluşturur, TK Belediye Meclisi çerçevesi içerisinde “daimi komitelerin” ikisinden biri olarak kurulur.³⁶ 2012 yılında yayınlanan iki siyasi doküman TK çalışmaları için önemli bir ek rehber temin etmektedir: belediyelerin Yerel İdare Administrasyonu Bakanlığı (YİAB) TK’nin iş tanım talimatlarını,³⁷ ve TK Rehberini³⁸ kabul etti. Her iki plan belgesi ile TK’nin rolü ve çalışmaları hakkında topluluklar ile daha fazla çaba sarfetmeleri gereğine işaret eder. Değerlendirilen dört kriter ile şunlar ifade edilir:

- i. **Atama ve yapısı.** 5. Madde TK’nin yapısı için bazı gerekleri temin ederken, onun BM üyelerini olduğu gibi o belediyede yaşamakta olan her topluluktan en azından bir temsilcisi olmasını öngörür (topluluk temsilcileri üyelerin çoğunluğunu oluşturmalıdır), Kanunun Arnavutça ile İngilizce ve Sırpçaya yapılan tercümelerinde uyumsuzluklar gözlenir.³⁹ Kanunda atama sürecine ilişkin herhangi bir detay yoktur. Topluluklar Komitesi Referans Şartları bu rehber yetersizliğini dolduran önemli bir aracı oluşturur. Üstünlük kriterileri de dahil olmak üzere seçim sürecinin ana taslağının altını çizerek (TK Referans şartlarının 4. Bölümü) Başkan ve Başkan Yardımcılarının seçilmeleri süreci (Bölüm 6), işten çıkarma

³⁴ *Ibid.*, Madde. 55

³⁵ *Ibid.*, Madde. 55.

³⁶ *Ibid.*, Madde 51 ve 53.

³⁷ YİAB, Topluluklar Komitesi Referans Şartları , Karar 4 Eylül 2012 tarihinde yayınlandı.

³⁸ YİAB Topluluklar Komitesi Rehberi ile ilgili herhangi bir kamu ya da formal desteklemeyi yayınlamadı ama onların Eylül 2012 yılında hazırlanıp yayınlanmasını destekledi .

³⁹ 53. Madde , Yerel Özyönetim Kanununun Arnavutça verziyonu (yukarıda geçen , not 3) Kanunun İngilizce ve Sırpça verziyonuna uymamaktadır, Belediye Meclisi üyelerinin ya da bir belediyede sayı olarak azınlığı oluşturan toplulukların TK üyelerinin çoğunluğunu oluşturup oluşturmaması konusunda ayan olmaları talimatları içerir. TK’nin iş ihtiyaçları ToR (yukarıda geçen , not 37) bu konuda yardım sunarak, bir belediyede sayı olarak azınlığı oluşturan topluluk üyelerini temsil eden topluluklar TK çoğunluğunu oluşturabilecektir (Bölüm 4).

süreci (Bölüm 14) düzenlenir. TK Rehberinde, anlamlı bir katılımın cesaretlendirilmesi doğrultusunda toplulukların ulaşması için iyi pratikler önerilir (Bölüm 2). Bir belediyede sayısal azınlığı oluşturan Belediye Meclisi üyelerinin TK'ya atanması için hiçbir rehber yoktur.

- ii. **Hedef ve amaç.** Kanuna göre TK'nın hedefinin "topluluk hak ve çıkarlarına tamamen saygı gösterilmesi" olduğuna vurgu yaparak bunun belediye politika ve eylemleri ile gerçekleştirilebileceği belirtilir.⁴⁰
- iii. **Görev ve sorumluluklar.** Kanunda aynı zamanda görev ve sorumluluklar hakkında bazı detaylar verilerek, TK'nın şu görevleri yerine getirdiği belirtilir: "belediye yetkililerinin uygulanmakta olan kanun ile uyumlu olup olmadığını gözden geçirip, toplulukların haklarına ilişkin tüm belediye politikaları, pratikleri ve etkinlikleri gözden geçirmeli", Belediye Meclisine, toplulukların kendi etnik, kültürel, dini ve dil kimliklerinin olduğu gibi belediye çerçevesi içerisinde topluluk haklarının korunmasını temin ederek hükümlerin gerçekleşmesi doğrultusunda uygun olan önlemleri yerine getirir".⁴¹ Kanunda, diğer üç topluluk katılımı mekanizması ile TK'nın nasıl bir şekilde hareket etmesi gereği ile ilgili hiçbir hüküm yoktur.

TK Referans Şartları (Bölüm 5 ve 7) ve TK Rehberi (Bölüm 3 ve 4) görevler ve sorumluluklar konusunda daha fazla detay temin eder (hem genel olarak TK ve Başkan ile Başkan Yardımcısı görevleri için), ayrıca: belediye bütçesinin gözden geçirilmesi; Belediye Meclisine ya da Belediye Başkanına topluluklara ilişkin önerilerde bulunma; belediye sivil hizmeti çerçevesi içerisinde topluluklar temsilini savunma; toplulukların ilgili statejiler ve politikalara erişmelerini temin etme; Belediye Meclisine rapor sunma ve onu gözetlemek olduğu gibi topluluklara ilişkin projelerin gerçekleştirilmesi doğrultusunda Belediyeler Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisi ile işbirliği yapıp onlarla danışma yapmasını öngörür.

- iv. **Repor sunma ve denetim.** TK çalışmaları hakkında rapor sunulması ve onun gözetimi sistemi konusunda Kanunda hiçbir hüküm yoktur. TK Referans Şartlarına göre, Belediye Meclisi ve Belediye Başkanına TK'nın eylemleri, etkinlikleri ve önerileri hakkında yarı yıllık raporların sunulması (Bölüm 5.2) yanı sıra çalışmalar hakkında da yazılı yıllık raporun hazırlanıp sunulmasını öngörür (Bölüm 5.3).

2.2.4 Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisleri

Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisleri (BTGDO) en detaylı yasama temelleri olan bir mekanizma olmakla birlikte, topluluk konuları hakkında merkezi idare organları ile işbirliği sonucu kurulmuş topluluklar için doğrudan doğruya ya da dolaylı bir sorumluluğa sahip olduğu belirtilip (Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı (TGDB), Topluluklar İşleri Ofisi, Kamu Yönetim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Yerel İdare Administrasyonu Bakanlığı) yanı sıra çok sayıda uluslararası ilgili taraf mevcuttur. Temel talimat Yönetmelikten kaynaklanıp, topluluk haklarının geliştirilmesi, eski belediye topluluklar ofislerinin ve belediye geri dönüş ofislerinin birleştirilmelerinin birleşik mekanizmaları olan Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofislerinin

⁴⁰ Yerel Özyönetim Kanunu, Madde 53, yukarıda geçen, not 3.

⁴¹ *Ibid*

kurulmasında çok önem arz eder. Bu siyasi doküman “BTGDO’nun Referans Şartları – Standard Eylem Prosedürleri”,⁴² BTGDO İç - Bakanlık Çalışma Grubu tarafından onaylanıp 2011 yılında yayınlanmış, bu şekliyle BTGDO çalışmaları hakkında ek rehberi oluşturur ve topluluklara ilişkin üç kilitse alanlarda özel sorumlulukları şunlardır: hizmetlere erişim, geri dönüş, ülkeye geri dönme gibi konular detaylı bir şekilde yer alır. Dört kriteri açısından onlar şunları ifade eder:

- i. **Atama ve yapısı.** Yönetmelik, öngörülen beş Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş görevi-mevkii hakkında detaylı bilgi verir, sözü geçen belediyenin ihtiyaçlarına bağlı olarak (TK tarafından gelen öğütlere dayanan ihtiyaçlar da dahil olmak üzere): Ofis Amiri, Koordinatör ve Topluluk Hak ve Entegrasyonu Memuru ile bir Koordinatör ve bir sürekli Geri Dönüş Memuru.⁴³ BTGDO personelinin atanması ve seçimi hakkında hükümler yoktur. Ama bu boşluk BTGDO’nun Referans şartlarına açıklık getiren EK’ler ile efektif bir şekilde doldurulmuştur. BTGDO Referans şartları her özel işyeri için gerekli olan koşulları öngören Sivil Hizmet Kanunu ile düzenlenir, işbu Kanun ise memurların atanmaları sürecini düzenler.⁴⁴
- ii. **Hedef ve amaç.** Yönetmeliğin önsözünde de belirtildiği üzere mekanizmaların hedefi ayandır. Bu hedef, diğerleri arasında, Kosova’da uygulanmakta olan uluslararası topluluk haklarını doğrudan doğruya uygulanmasını sağlayan anlaşma ve enstrümanların gerçekleşmesi yanı sıra Yerel Özyönetim Kanunu ve Topluluk Üyelerinin Haklarının Korunması ve İlerletilmesi Kanunu ile de öngörülür. Yönetmelikte belirtildiği üzere BTGDO’nun topluluk haklarını koruyup geliştirmesi, hizmetlere eşit erişimi temin etmesi ve sürekli geri dönüşler için koşulları temin etmesi gerekir.⁴⁵
- iii. **Görev ve sorumlulukları.** Yönetmelikte, BTGDO’nun görevi ve sorumlulukları detaylı bir şekilde verilmektedir: geri dönüş vurgulanarak topluluk haklarına ilişkin eylemler, entegrasyon süreci ve hizmetlere erişim; hedefte olan topluluklar hakkında veriler enformasyonların ve ayrıcalıkların temin edilmesi; belediye ile ilgili merkezi enstitüleri arasında kordinasyonun temin edilmesi.⁴⁶ Yönetmeliğe göre bu görev ve sorumlulukların gerçekleştirilmesinde BTGDO hedef ayrıcalıklar ile irtibatın yapılmasını gerektirir (örnek olarak topluluk üyeleri, geri dönenler, yurtlarına geri dönenler); topluluk hakları ve ayrıcalık ihtiyaçlarının değerlendirilmesi (ya da eski değerlendirmelerin güncelleştirilmesi); ilgili taraflar ile işbirliğin yapılması ve koordine edilmesi; toplulukların yararından olan gelişme, gözlemlene ve değerlendirme projelerinin hazırlanması; toplulukların gelişme stratejileri, politikaları ve eylem planlarının hazırlanmasına katılmalarının kolaylaştırılması; Belediye Meclisi ya da belediye idare organlarına topluluk haklarının korunması ve geliştirilmesine ilişkin (yazılı veya sözlü) öğütlerin

⁴² BTGDO Referans Şartları – Standard Eylem Prosedürlerine, 21 Nisan 2011, şu siteden erişebilirsiniz: http://www.kryeministri-ks.net/zck/repository/docs/ToR_for_MOCRs-20110421-final-eng.pdf (3 Mart 2014 tarihinden erişildi).

⁴³ BTGDO Yönetmeliği, madde 5 ve 6, yukarıda adı geçen, not 20.

⁴⁴ Sivil Hizmet Kanunu, yukarıda adı geçen, not 30.

⁴⁵ BTGDO Yönetmeliği, madde 1, yukarıda adı geçen, not 20.

⁴⁶ *Ibid.*, madde 7.

verilmesi; bilincin artırılması etkinliklerinin yapılması doğrultusunda kamuoyunun aydınlatılması .⁴⁷

Yönetmelikte özellikle BTGDO'ların diğer üç topluluk katılımı mekanizmaları ile işbirliği yapmasına vurgu yapılır; Yönetmelik aynı zamanda tüm belediye görevlilerinin BTGDO'lar ile tamamen işbirliğinde bulunmasını zorunlu kılar, BTGDO'nun ilgili merkezi enstitü ile işbirliğinde bulunması vurgu yapar.⁴⁸

- iv. **Rapor sunma ve gözetim.** Yönetmeliğe göre, BTGDO "Belediye Başkanına rapor sunmalıdır", ve Belediye Başkanına, Belediye Meclisine ve merkezi enstitülere sıralı gelişme raporlarını sunar; bununla birlikte Ofis Amirine, Belediye Başkanı ve Belediye Meclisine yıllık rapor sunar, ayrıca Topluluklar Komitesinin her toplantısında BTGDO çalışmaları ile ilgili detaylı raporu sunması gerekir.⁴⁹

2.3 Cinsiyet eşitliği

Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (KKHTAOKS-CEDAW),⁵⁰ ki bu Sözleşme doğrudan doğruya Kosova'da uygulanmaktadır,⁵¹ idarelerin, kadınların tamamen gelişmesi ve ilerlemeleri doğrultusunda yasama da dahil olmak üzere "tüm uygun önlemleri almaları" ve "kadınların erkekler ile birlikte eşit olarak [...] hükümet siyasetinin belirlenmesi ve onun gerçekleştirilmesine katılmaları ve dolayısıyla da idarenin her düzeyinde kamu görevlerinde bulunup tüm kamu görevlerini yerine getirmelerini temin etmesi vurgulanmaktadır".⁵²

Kadınların, kamu işlerine eşit olarak katılmaları hakkı Cinsiyet Eşitliği Kanunu ile birlikte Kosova'nın yasal çerçevesinde de pekiştirilmiştir. Cinsiyet Eşitliği Kanununa göre, Kosova ve Kosova dışında "[eşit] cinsiyet katılımı belirli konseyler, komiteler ve temsilciler organlarına yetkili enstitü tarafından adayların atanması gerekir", "eşit cinsiyet katılımı" enstitülerde kadınların yüzde 40 oranında olmaları durumunda kaydedileceğinin altı çizilir.⁵³ Bununla birlikte Sivil Hizmet Kanunu, TBBY ve BTGDO personeli konusunda uygulandığında cinsiyet eşitliği hakkında ayan bir sonucu içerir.⁵⁴ TBBY, TBMBY ve BTGDO'lerin yasal ile siyasi çerçevesi cinsiyet konusunda özel bir referans vermediğine göre Topluluklar Komitesi Referans Şartları ve Rehberi

⁴⁷ *Ibid.*, madde 8 ve 9.

⁴⁸ *Ibid.*, madde 4

⁴⁹ *Ibid.*, madde 3, 7 ve 8.

⁵⁰ Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesine , BM Genel Meclisi , 18 Aralık 1979, şu siteden erişebilirsiniz:

<http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/cedaw.pdf> (3 Mart 2014 tarihinde erişildi).

⁵¹ KKÇAÖS- CEDAW Kosova'da doğrudan doğruya uygulanmakta olan ve Kosova Anayasasının 22. Maddesinde yer alan uluslararası enstrümanda yer almaktadır .

⁵² KKHTAOKS 3.7.Maddeleri sırasıyla, yukarıda adı geçen, not 50.

⁵³ Kosova'da Cinsiyet Eşitliği Kanunu, 2004/02 , 19 Şubat 2004, sırasıyla 3.4 ve 3.2 maddeler.

Metnin tamamına şu adreste erişebilirsiniz:

http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2004_2_en.pdf (3 Marth 2014 tarihinde erişildi).

⁵⁴ Sivil Hizmet Kanunu, madde 3.1 ve madde 5,1.2 ve 1.9, yukarıda adı geçen , not 30.

Topluluklar Komitelerinin ve onların adaylarının seçimi konusunda “cinsiyetlere karşı eşit hareket etme” ve “cinsiyet eşitliği” konusunda gönderme yapar.⁵⁵

2.4 Bulgular özeti

Dört kilitsel kriteriye dayanarak gözden geçirildiğinde (atama süreci ve yapısı, hedef ve amaç, görev ve sorumluluklar, rapor sunma ve gözetim - denetim), dört mekanizmaya ilişkin yasama esası yerel düzeyde gerçekleştirilmesini etkileyen çok sayıda açık boşluklar gözlenmiştir. Bir istisnayı ise Belediye Topluluklar ve Geri Dönüşlere ait olan 2012 Kuralı oluşturur, bu en azından mekanizmaların birinde yasal kararsızlığın ortadan kaldırılması doğrultusunda önemli bir ilerlemeyi oluşturur, bu ise 2009 yılında hazırlanan AGİT Raporunda önerilmiştir.⁵⁶

Atama sürecinin ana hatlarının kısaca açıklanması yapılırken, mekanizmaların çoğu aday kriterleri rehberi, ofis yerleri, ve karar getirmede şeffaflığın temin edilmesi doğrultusunda işten çıkarma prosedürleri ve önlemler konusunda henüz rehberleri olmadığına işaret edilir. İlgili yasama tüm dört mekanizmanın hedef ve amaç taslağını çizerken TBBY ve Topluluklar Komiteleri hakkında ayrıntılı bir dil kullanır. Görevler ve sorumluluklara ilişkin yasal hükümler ise zayıftır: TBBY, TBMBY ve Topluluklar Komitesi için sınırlıdır, sadece BTGDO’lar için sağlam bir şekilde listeye alınmıştır. BTGDO aynı zamanda, yasamanın, dört mekanizma arasında inter ilişkilerin taslağını çizen tek mekanizma olarak TBBY ve TBMBY ya da Topluluklar Komitesi için bu rapor sunma ve gözetim prosedürleri sistemlerini öngörmez.

İkincil mevzuatın gelişmesi, daha doğrusu TBBY’lara değin Administratif Talimat, BBTGDO’ları Yönetmeliği ve herhangi bir siyasi dokümanı, Topluluklar Komitesi Referans Şartları ve Rehberinde önemli bir ilerleme gözlenir. Buna rağmen belirli boşluklar mevcuttur ve siyasi rehber tarafından yapılan değerli destek, bu evrakların yasama gücü henüz olmadığını gösterir ve bu onların bir zayıflığı oluşturup (3. Bölüme bakınız) altını kazır. TBBY ve TBMBY görevlerin her ikisinin sorumluluklara dair sistemleri konusunda sağlam detayları olmadığı gibi rapor verme ve denetim yetersizliği ile etkilenmiş olduğu görülür.

Topluluk hak ve çıkarılarının uluslararası standard çizgisinde olmasını temin eden ideal bir yerel idare için hiçbir taslağın olmadığı göz önünde bulundurularak, prensip olarak Kosova’da var olan dört mekanizmanın başarılı bir şekilde işlemesi halinde bu korumayı ve ilerlemeyi temin etme durumunda olacağı belirtilmektedir. Topluluklar Komitesinin yerel idarenin yasal dalı olarak zorunlu çalışması sonucu, topluluklar tüm belediyelerde kendilerini etkileyen tüm konular hakkında karar alma süreçlerine dahildir. Bunun yanı sıra, bazı belediyelerde TBMBY görevine olduğu gibi bu görevler ile ilgili Anayasa ile garanti ettiği haklarının korunması doğrultusunda kazanç temin etmektedir. Bunun yanı sıra, yerel idarenin icra bölümü-dalı olarak çalışarak, zorunlu BTGDO’lar pratik önlemlerin uygulanmasında çalışarak, bazı belediyelerde TBBY lider konumunda görev ile tamamlanmaktadır. Ama yasal ile

⁵⁵ TK RŞ, madde 4.1, yukarıda geçen, not 37; TK Rehberi, S. 8, yukarıda adı geçen, not 38.

⁵⁶ 2009 Katılım Raporu, sayfa 27.

siyasi çerçevedeki detay yetersizliği, yerel düzey başarısının uyumlu sistemi mekanizmaların altını çizmektedir – bu detay yetersizliği aynı zamanda topluluk hak ve çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi doğrultusunda efektif bir değerlendirmenin yapılmasını engellemektedir. Dört mekanizmaya dair yasal ile siyasi çerçeve Kosova enstitülerinin kendi görevlerini yerine getirmeleri için çok önemlidir.

3. DÖRT MEKANİZMANIN KURULMASI VE UYGULANMASININ GÖZDEN GEÇİRİLMESİ

Yukarıda da belirtildiği üzere BTGDO ve TK topluluklar vatandaş sayısına bakmaksızın tüm belediyelerin vatandaşlarının işlerini zorunlu olarak halletmeleri gerekir. Kanuna göre TBBY ve TBMBY gibi özel görevliler belediye ahalisinin en azından yüzde 10 veya yüzde 10'dan fazla olması durumunda kurulması gerekli olmaktadır. 2011 yılında düzenlenen nüfus sayımına göre,⁵⁷ TBBY ve TBMBY görevlerini talep eden yedi belediye vardır – bunlar belediye düzeyinde sayı olarak nüfusunun en azından yüzde 10 ya da yüzde 10'dan daha fazla olduğu belediyelerdir.⁵⁸ 2011 yılı nüfus sayımının Kosova'da en kapsamlı ve tek resmi nüfus sayımı olmasına rağmen, Kosova Sırpaları, Kosova Romanları, Kosova Haşkalıları ve Kosova Mısırlıları gibi toplulukların çok daha az sayıda temsil edildikleri ile ilgili raporlar mevcuttur.⁵⁹

3.1 Topluluklar Belediye Başkan Yardımcısı

Kuruluşunun değerlendirilmesi

AGİT değerlendirmesine göre genel olarak Topluluklar Belediye Başkan Yardımcıları görevleri ile ilgili seçimler 2011 yılında çıkarılan yasal düzenlemelere göre yapılmıştır. Sadece Gračanica/Graçanicë/Gračanica belediyesi, belediye düzeyinde sayı olarak azınlığı oluşturan ve nüfus sayımlarına göre oradaki nüfus sayısının yüzde 10'dan daha fazla olmasına rağmen TBBY görevlisini atamamıştır. AGİT'in 2009 çizgisindeki cesaret verici önerilerine rağmen⁶⁰ – sekiz belediye⁶¹ 2011 yılında yapılan nüfus sayımına göre belediyelerindeki topluluklar yüzdeliğinin yüzde 10 düzeyine varmamasına ve buna ilişkin yasal gereği yerine getirmemelerine rağmen TBBY

⁵⁷ 2011 nüfus sayımı raporuna şu adreste erişebilirsiniz: <http://esk.rks.gov.net/rekos2011/repository/docs/Report%20On%20Population,%20Households%20And%20Housing%20Census%20in%20Kosovo%202011.pdf> (3 Mart 2014 tarihinde erişildi).

⁵⁸ Dragash/Dragaş/Dragaş, Fushë Kosovë/Kosovo Polje/Kosova Ovası, Gračanica/Graçanicë/Gračanica, Klokot, Novobërdë/Novo Brdo/Nobirda, Štrpce/Shtërpçë /Šterpce ve Prizren.

⁵⁹ Örnek olarak '2011 Kosova Nüfus Sayımı Sonuçlarında Azınlık Topluluklar: Analizler ve Öneriler', Avrupa Azınlık Konuları Merkezi (AAKM - ECMI) Kosova Siyaseti Evrağı, 18 Aralık 2012 tarihli belgeye bakınız. Belgeye şu sitede erişebilirsiniz: http://www.ecmikosovo.org/wp-content/Publications/Policy_briefs/2012-12_ECMI_Kosovo_Policy_Brief_-_Minority_Communities_in_the_2011_Kosovo_Census_Results_Analysis_and_Recommendations/eng.pdf (3 Mart 2014 tarihinde erişildi).

⁶⁰ 2009 Katılım Raporu, Öneriler, S. 27.

⁶¹ Gjilan/Gnjilane/Gilan (alttaki 62. nota bakınız), Kamenicë/Kamenica/Kameniča, Lipjan/Lipljan,/Lipyan, Mamushë/Mamuša/ Mamuša, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Obiliq/Obiliç/Obiliç, Pejë/Peć/İpek ve Ranilug/Ranillug/Ranilug.

görevlilerini atamışlardır. Atanan 14 TBBY,⁶² görevlilerinden beşi, Kosova Arnavutlarına ait olup (Lipjan/Lipljan/Lipyan belediyesinde bu göreve atanan kişi sayı olarak çoğunluğu oluşturan topluluk üyesidir), dördü Kosova Sırbı, ikisi Kosova Boşnağı, ikisi Kosova Türkü ve biri de Kosova Karadağlılarından oluşmaktadır.⁶³

AGİT gözlemcileri, TBBY personeline maaşların ve ödeneklerin düzenli ve sıralı yapıldığını belirtmektedirler. Topluluklar Belediye Başkan Yardımcılarının kendi çalışmaları için gerekli olan araçlara (örneğin, bilgisayar, ofis mekanı, telefon, ulaşım, v.b.) sahip oldukları da belirtilmektedir. Yasal ile siyasi çerçeve bu gibi etkinlikler için TBBY'lere özel bütçe yedeklerinin tahsis edilmesini öngörmez. Ancak AGİT gözlemleri sonucu, dört durumda Topluluklar Belediye Başkan Yardımcılarının Belediye Başkanı Ofisi aracılığıyla ek fonlara veya özel bütçe sağladığı sonucuna varmıştır. AGİT gözlemcilerine göre, hiçbir belediye Belediye Başkan Yardımcısı görevi için özel bir Referans Şartı yada aranan koşullar ile ilgili özel bir belge kabul etmediğini saptamış; ve hiçbir Topluluklar Belediye Başkan Yardımcısı çalışma ya da eylem planını geliştirip kabul etmediğini tespit etmiştir.

Performansın değerlendirilmesi

AGİT'in yapmış olduğu değerlendirmeye göre, TBBY'ler, genel olarak Yerel Özyönetim Kanununa uyumlu olarak çalıştıkları sonucuna varmıştır. Bu durum çok ayrıntılı hukuk maddi değerlendirme için sınırlı imkan vermesine rağmen,⁶⁴ AGİT monitörleri atanan 14 TBBY'nin kendi kesin temel sorumluluklarını yerine getirdiklerin sonucuna varmış, onların düzenli olarak ofislerine gittikleri ve belediye meclisi toplantılarına gidip düzenlenen toplantılara sıralı katıldıklarını saptamıştır.

Endişe edilecek konular

Rapor sunma. Kanun TBBY'lar tarafından herhangi bir özel raporun sunulmasını öngörmez, ama bu tüm memurlar için özel bir sorumluluk,⁶⁵ oluşturduğu için TBBY çalışmalarında sorumluluk ve şeffaflık için de önemlidir. AGİT monitörleri, atanan 14 TBBY'den sadece dördünün kendi çalışmaları hakkında sözlü ve yayınlanmamış yazılı raporları Belediye Başkanına sunduklarını saptamıştır.

Topluluk hak ve çıkarlarının korunması ve ilerletmesine ait iç işbirliği. AGİT tarafından yürütülen anket, ilgili belediyeler ile kurmuş olan iletişimin iyi olduğu sonucuna varmıştır. Sadece iki belediye ilgili evrakların ve bilgilerin zamanında elde

⁶² Gjilan/Gnjilane/Gilan'da TBBY görevinin 17 Ekim 2013 tarihinde boş kaldığını gözönünde bulundurunuz ve bu işyeri gelecek ay yapılacak seçimlere kadar böyle kalacak. Görevden alınmanın 18 aylık bir değerlendirmenin sonunda gerçekleştirildiği göz önünde bulundurularak, bu değerlendirme ve analiz Gjilan/Gnjilane/Gilan TBBY görevinin nasıl bir şekilde yapıldığına ilişkin AGİT gözetlemesini ve atanan eski adayın ankete yapmış olduğu yanıtlarını içermektedir .

⁶³ 1 ve 2 No'lu EK'e bakınız

⁶⁴ Nisan 2012 –Ekim 2013 döneminde yapılan değerlendirme 2014/01 Sayılı Administratif Talimatında TBBY sorumluluklarıyla ilgili performansını değerlendirmede (yukarıda adı geçen , not 22), ve bu Ocak 2014 tarihinde kabul edildi.

⁶⁵ Madde 5, Sivil Hizmet Temel Prensipleri, 1.5 "Sorumluluk–Memurlar, kendi administrative eylemleri, kararları ve etkisizliği –durgunluğundan çıkan sonuçlar hakkında rapor sunma, açıklama ve cevap verme mecburiyetindedir", Sivil Hizmet Kanunu, yukarıda adı geçen, not 30.

etmekte zorluklarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir.⁶⁶ AGİT monitörleri, yarısından fazla TBBY'nin (sekiz) diğer toplulukların katılımı mekanizmaları ile etkili olarak işbirliği yaptıklarını saptamıştır.⁶⁷ TBBY'lerden on üçünden çoğunluğunun (11) dört mekanizma esasınca ile iyi işbirlikleri olduğu, ikisinde de böyle bir işbirliğin zayıf olduğu sonucuna varmıştır.⁶⁸

Dillere saygının gösterilmesi. AGİT monitörleri, sadece dört TBBY mevkiinin dil ihtiyaçları ile uyum sağlama konusunda ve özellikle de Türkçe ya da Boşnakça kullanmakta başarısız olduklarını belirtmektedirler. TBBY'lerin hiç biri dillerin kullanımında özel sorunların olmadığını belirtmişlerdir.⁶⁹

3.2 Topluluklar Belediye Meclisi Başkan Yardımcısı

Kuruluşunun değerlendirilmesi

Sayı olarak azınlığı oluşturan ve vatandaşların yüzde 10 ya da daha fazlasından oluşan topluluklardan ibaret olan yedi belediyede TBMBY işyeri kurulmuştur (2011 yılında düzenlenen nüfus sayımına göre).⁷⁰ Yüzde 10'luk bir sayıyı oluşturmamasına rağmen ek olarak sekiz belediye TBMBY işyerini kurmuşlardır, 2012 yılının Eylül ayında bir TBMBY'nin istifa etmesiyle onlardan biri şimdiye kadar boş kalmıştır.⁷¹ Kanuna dayanarak atanan tüm TBMBY'ler sözü geçen belediyede sayısal azınlığı oluşturan topluluklardan oluşmaktadır. 2013 yılının Ekim ayından itibaren Topluluklar Belediye Meclisi Başkan Yardımcılarından 14'den üçü Kosova Arnavutlarından, üçü Kosova Boşnaklarından, üçü Kosova Mısırlılarından, üçü Kosova Türklerinden ve ikisi de Kosova Sırplarından ibarettir.⁷²

AGİT gözlemcileri TBBY personeline maaşların ve kişi başına ödeneklerin doğru ve sıralı olarak yapıldığını saptamış, ofis mekanı, bilgisayar ve telefon yetersizliği gibi dört durumda sorunların olmasına rağmen memurların genel olarak kendilerine gerekli olan araçlara eriştiklerini tespit etmiştir. Yasal ile siyasi çerçevenin bu gibi etkinlikler için TBMBY'lere özel bütçe araçlarının tahsis edilmesini belirlemediği halde, altı durumda onların BM bütçesi ya da belediyenin Baş Finansî Görevlisi sayesinde fonlara sahip olduklarını saptamıştır.

---

⁶⁶ 5 No'lu EK'e bakınız

⁶⁷ Değerlendirme amacıyla, 'efektif işbirliği' olarak "bilgilerin sıralı ve başarılı bir şekilde teatisi, ortak toplantılar, koordine edilmiş eylem, belediye çerçevesi içerisinde politikalar ve kararlar hakkında herhangi bir savunma/lobi oluşturma doğrultusunda karşılıklı desteğin sunulması v.b..".

⁶⁸ 5. Eke bakınız

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ Dragash/Dragaş/ Dragaş, Fushë Kosovë/Kosovo Polje/Kosova Ovası, Gračanica/Graçanicë/Graçanica, Klokot/Kllklot/Klokot, Novobërdë/Novo Brdo/Nobirda, Prizren ve Štrpce/Shtërpçë/Štirptse.

⁷¹ Gjakovë/Đakovica/Yakova, Gjilan/Gnjilane/Gilan, Istog/Istok, Kamenicë/Kamenica/Kameniça, Pejë/Peć/İpek, Prishtinë/Priština/Prištine, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça ve Ranilug/Ranillug/Ranilug (Eylül 2012 tarihinde sunulan istifadan sonra bu görev boş kalmıştır).

⁷² 1 ve 2 No'lu EK'e bakınız

Performansın değerlendirilmesi

AGİT monitörlerine göre TBMBY'ler genel olarak belediye meclisi toplantılarına katılarak kendi tüzüksel sorumluluklarına göre çalışmışlardır; işyerinin boş olması nedeniyle sadece bir durumda bu gerçekleşmiş değildir. Üç durumda bu işyeri için belediye tarafından özel Referans Şartları ve İş Koşulları geliştirilmiş ve kabul edilmiştir, iki durumda ise çalışma ya da etkinlik planı geliştirilmiş ya da onaylanmıştır.

Endişe veren konular

Rapor sunma. Kanuna göre TBMBY'nın herhangi konu üzere özel rapor sunması gerekmez, tabii ki bu seçilen tüm görevlilerin standard sorumluluğu olmakla birlikte TBMBY'lerin sorumlu ve şeffaf bir şekilde çalışmaları için önem arz eder. AGİT monitörleri, atanan 14 TBMBY personelinden sadece ikisinin kendi çalışmaları hakkında bilgi sunduklarını saptamış; bir durumda sözlü olarak diğer durumda ise sadece Belediye Başkanına rapor sunulduğu tespit edilmiştir.

Topluluk hak ve çıkarlarının korunması ve geliştirilmesine dair işbirliği. AGİT gözlemcileri tarafından düzenlenen ankete katılan (on) TBMBY, kendilerinin ilgili belediye ile yapmış olduğu işbirliği iyi olarak değerlendirmiş, ilgili enformasyona ulaşmakta ise hiç biri sorunla karşılaştığını beyan etmemiştir.⁷³ AGİT monitörleri, 11 TBMBY personelinin diğer toplulukların katılımı mekanizmaları ile etkili bir şekilde işbirliği yaptıklarını,⁷⁴ ankete katılan TBMBY personelinin büyük bir kısmı (11) enformasyonların paylaşılmasında bazı sorunların olmasına rağmen dört mekanizma arasındaki iyi işbirliğin hüküm sürdüğü tespit edilmiştir.⁷⁵

Dillere saygının gösterilmesi. AGİT gözlemcilerinin verdiği bilgilere göre, sadece bir TBMBY işyerinde resmi kullanımda olan dillerin kullanımında önemli bir sorun ortaya çıkmıştır; ankete katılan diğer TBMBY personeli belediyelerde dillerin kullanımı görevleri ile uyumsuzluğun olmasına rağmen TBMBY personelinin çoğu bu sorunla karşılaşmadıklarını AGİT monitörlerine ifade etmişlerdir.⁷⁶

3.3 Topluluklar Komitesi

Kuruluşu ve yapısının değerlendirilmesi

AGİT gözlemcilerine göre ankete katılan 34 beldiyenin tümü Topluluklar Komitesini (TK) kurmuştur ve onların çoğu geniş olarak yasal çerçevede çizgisindeydi. Sadece üç TK'nin ciddi çalışma sorunları ile karşı karşıya gelip toplantıları düzenlemedikleri⁷⁷ veya topluluk temsilcilerine sahip olmadıkları görülmüştür.⁷⁸ 2011 nüfus sayımına göre TK üyeleri değerlendirilirken, tüm TK'ların nüfus sayımında belediye sakini

⁷³ 5 No'lu EK'e bakınız

⁷⁴ Yukarıda geçen, not 67

⁷⁵ 5 No'lu EK'e bakınız

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷ Kaçanik/Kaçanik/Kaçanik.

⁷⁸ Hani i Elezit/ Elez Han tamamen Kosova Arnavutlarından; Parteş/Partesh/Parteş ise tamamen Kosova Sırplarından oluşmaktadır.

olarak kayıtlanan topluluk üyeleri o belediyede olmayan temsilciler olarak kayıtlara geçmiştir; ancak küçük bir sayıda TK temsilcisinin Kanun ile aranan şekilde kayıt edildiği saptanmıştır.

Kurulan 34 Topluluklar Komitesinin toplam 230 üyesi var. Topluluklar Komitesi üyelerinin en büyük oranın Kosova Arnavutları oluşturur (102), Kosova Sırpı (50), Kosova Haşkalileri (21) ve Kosova Romları (20) kişiden oluşmaktadır, diğer üyeler ise tüm Kosovada yaşamakta olan yüzde 10 gibi diğer topluluklardan oluşur. “Kayıp” TK üyelerine ilişkin analizler (örnek olarak TK’larda yer almama 2011 yılında düzenlenen nüfus sayımına göre her belediyede olması gerektiği ama buna rağmen olmadığı topluluk üyelerinin yer alması), sözü geçen belediyelerde ikamet etmelerine dair kayıtlar olmasına rağmen Kosova Boşnakları ve Türkleri 23 ve 20 belediyenin Topluluklar Komitelerinde hiç yer almayarak en çok etkilenen topluluklar arasında yer alır; Kosovalı Mısırlılar ve Kosovalı Goralılar yaşadıkları 15 ve 14 belediyenin Topluluklar Komitesinde temsil edilmemiş; Kosovalı Haşkalılar yaşamakta oldukları 13 belediye TK’sında temsil edilmemiş; Kosova Sırpı ve Kosova Romları yaşamakta oldukları sekiz belediyenin TK’larında temsil edilmemişlerdir .⁷⁹

Bir durum dışında tüm durumlarda,⁸⁰ Belediye Meclisleri, Topluluklar Komitelerinin çalışması ve eylemleri için belediye tüzüklerini kabul etti, yedi durumda ise Belediye Meclisleri TK çalışmalarını daha fazla yönlendirmek amacıyla Referans Şartlarını kabul etti.⁸¹ TK üyelerinin atanmaları ve seçimi prosedürlerine dayanarak, TK Başkan ve Başkan Yardımcısı ile ilgili durumda uygun prosedürler izlenmiştir,⁸² bu arada AGİT gözlemcileri dokuz durumda alan sorunlarını belirlemiştir.⁸³

AGİT gözlemcileri, belediyelerin çoğunda (29 TK personeli maaş ve kişisel ödeneklerinin sıralı ve düzenli bir şekilde aldıklarını tespit etmiş (kabul edilen her belediye tüzüğü gibi) üç belediyede de özel sorunların olduğunu saptamıştır.⁸⁴ TK çalışmalarının desteği için uygun olan belediye araçlarına erişimin (ulaşım, bilgisayar, telefon ve ofis mekanı sorunu v.b.) problemlili olduğu görülmüştür: AGİT gözlemcileri dört TK’nın⁸⁵ bu araçlara sadece kısmen bir şekilde eriştiklerini ve 12 Topluluklar Komitesinin⁸⁶ bu gibi erişimlerden yoksun kaldığını saptamıştır. Topluluklar

⁷⁹ 3 No’lu EK’e bakınız

⁸⁰ Pejë/Peć/İpek

⁸¹ Gjilan/Gnjilane,/Gilan, Kamenicë/Kamenica/Kamenica, Glogovac/Glogovac/Glogovça, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Podujevë/Podujevo/Poduyeva, Istog/İstok, ve Pejë/Peć/İpek.

⁸² TK Referans Şartlarında belirtildiği üzere, madde .4.1, 4.2, 4.3 ve 6, yukarıda adı geçen not 37

⁸³ AGİT gözlemcileri, atama ve seçim prosedürlerinin şu yerlerde tamamen izlenemediğini beyan etti: Štrpce/Shtërpçë,/Şrptse, Parteš/Partesh/Parteş, Klokot/Kllokot/Klokot, Junik/Yunik, Prishtinë/Priştina,/Priştine, Lipjan/Lipljan/Lipyan, Obiliq/Obiliç/Obiliç, Malishevë/Malisevo/Malişeva ve Rahovec/Orahovac/Rahovça.

⁸⁴ Dragash/Dragaş/Dragaş, Lipjan/Lipljan/Lipyan ve Deçan/Deçane/Deçan.

⁸⁵ Kaçanik/Kaçanik/Kaçanik, Štrpce/Shtërpçë/Şrptce, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça ve Mamuşa/Mamushë/Mamuşa.

⁸⁶ Viti/Vitina/Vitina, Kamenicë/Kamenica/Kamenica, Skenderaj/Srbica/Sirbiça, Vushtrri/Vuçitrn/Vuçitrin, Prishtinë/Priştina/Priştine, Shtime/Štimlje/Štimle, Lipjan/Lipljan/Lipyan, Gračanica/Gračanicë/Gračanica, Obiliq/Obiliç/Obiliç, Prizren, Dragash/Dragaş/Dragaş, ve Rahovec/Orahovac/Rahovça.

Komitelerinin genel olarak kendi etkinlikleri için özel bütçeleri olmadığına göre iki durumda onlar⁸⁷ eylemsel minimum ötesinde tek belediye fonlarına (kişi başına gündelik , çalışma alanı v.b.) erişmişlerdi.

Performansın değerlendirilmesi

Kurulan TK'ların yarısından daha azı (13),⁸⁸ yasal düzenlemelere göre özel çalışma ya da eylemsel planı geliştirmiş ya da onaylamıştır, YİAB - Referans Şartları ve Rehberi onaylamış ve desteklemiştir. AGİT gözlemcileri, TK'ların üçte ikisinin Referans Şartları uyarınca çalıştıklarını, 23'ünün genel olarak uyumlu olduğunu, yedisinin⁸⁹ kısmen uyumlu olduğu ve dördünün⁹⁰ doğru bir şekilde çalışmadığını saptamıştır.

Performans ile ilgili daha detaylı bulgular temin etmek için, AGİT gözlemcileri, TK çalışmalarının değerlendirilmesi amacıyla Nisan 2012 - Ekim 2013 dönemini kapsayan 18 aydan çok bir dönem içerisinde yasama ve siyasi çerçeveden çıkan çok sayıda sürdürülebilir görevleri belirlemiş bulunmaktadır. Tüm Topluluklar Komitelerinin üçte ikisinin ve dörtte üçünün kilitsel alanlardaki görevlerini yerine getirmediğini saptamış, dolayısıyla AGİT gözlemcileri şu değerlendirmeyi yapmıştır:

Temel görev	Değerlendirmeye göre geçen yıl süresince üstlenen TK sayısı	Değerlendirmeye göre, bu görevi gerçekleştiren TK yüzdeliği
Topluluk haklarının korunması/geliştirilmesi doğrultusunda belediye organlarına sunulan rehber düzenlemesi ⁹¹	9 ⁹²	% 26
Topluluk haklarının korunması/geliştirilmesi doğrultusunda belediye organlarına özel konulara ilişkin önerilerinin ihracı ⁹³	14 ⁹⁴	% 42
Belediyenin son yıllık bütçesinin görüşülmesi ⁹⁵	11 ⁹⁶	% 32

⁸⁷ Pejë/Peć/İpek ve Shtime/Štimlje/Štimle.

⁸⁸ Ferizaj/Uroševac/Ferizovik, Viti/Vitina/Vitina, Glogoc/Glogovac/Glogovça, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Podujevë/Podujevo/Podiyeva, Vushtrri/Vuçitrn/Viçitirin, Istog/İstok, Klinë/Klina, Pejë/Peć/İpek, Prishtinë/Priştina/Priştine, Suharekë/Suva Reka/Suva Reka, Malishevë/Malisevo/Mališevo ve Prizren.

⁸⁹ Hani i Elezit/Elez Han/Elez Han, Skenderaj/Srbica/Sırbiça, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Deçan/Deçane/Deçan, Gjakovë /Đakovica/Yakova, Junik/Yunik ve Dragash/Dragaš/Dragaş.

⁹⁰ Kaçanik/Kaçanik/Kaçanik, Obiliq/Obilić/Obiliç, Mamuşa/Mamushë/Mamuşa ve Rahovec/Orahovac/Rahovça.

⁹¹ Yerel Özyönetim Kanunu, madde. 53.2, yukarıda adı geçen, not 3.

⁹² Ferizaj/Uroševac/Ferizovik, Gjilan/Gnjilane/Gilan, Hani i Elezit/Elez Han, Istog/İstok/İstok, Klokot-/Kllokot/Klokot, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Prizen, Ranilug/Ranillug/Ranilug, veVushtrri/Vuçitrn/Viçitirin.

⁹³ Yerel Özyönetim Kanunu, madde 53.2, yukarıda adı geçen, not 3, ve TK Referans Şartları, madde.5.1, 5.2, 5.3, 7.7, 7.8, 7.9, 7.11, 8.1, 8.2, 8.3, yukarıda adı geçen, not 37.

⁹⁴ Ferizaj/Uroševac/Ferizovik, Hani i Elezit/Elez Han, Gjilan/Gnjilane/Gilan, Podujevë/Podujevo, Podiyeva, Skenderaj/Srbica/Sırbiça, Vushtrri/Vuçitrn/Viçitirin, Deçan/Deçane/Deçan, Gjakovë /Đakovica/Yakova, Istog/ İstok, Klinë/Klina, Pejë/Peć/İpek, Suharekë/Suva Reka, /Suva Reka, Malishevë/Mališevo/Mališevo ve Prizren.

⁹⁵ TK Referans Şartları, Madde.5.2, yukarıda adı geçen, not 37.

	(Sadece 2 durumda öneriler yapılmıştır) ⁹⁷	
Belediye sivil hizmeti çerçevesinde eşit topluluk temsilciliği için savunma ⁹⁸	8 ⁹⁹	% 24
Toplulukların ilgili stratejiler ve politikalara katılmaları için olanakların ayarlanması ¹⁰⁰	4 ¹⁰¹	% 12
BM'ye Topluluklar Projesinin gerçekleşmesine dair gözetim ve raporun sunulması ¹⁰²	4 (ve biri kısmen) ¹⁰³	% 14
Topluluklar kazancı için BTGDO ile danışmaların ya da işbirliğin yapılması ¹⁰⁴	15 ¹⁰⁵	% 45

Endişe edilecek konular

Rapor sunma. TK'ların rapor sunması için yasal zorunluluk olmazken, TK'de aranan özellikler arasında Toplulukların kendi çalışmaları ve topluluklar haklarının geliştirilmesi doğrultusunda Belediye Meclisine altı ayda bir rapor sunması yer almaktadır.¹⁰⁶ AGİT gözlemcileri, var olan 34 TK'den sadece birkaçı böyle bir rapor sunduğunu: sadece yedi TK, BM'ye altı aylık rapor sunduğunu,¹⁰⁷ ve sadece dokuzunun yazılı yıllık rapor sunduğunu saptamıştır.¹⁰⁸

Topluluk hak ve çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi doğrultusunda iç işbirliği. AGİT tarafından düzenlenen ve tabii tutulan TK üyelerinin çoğu kendilerinin ilgili belediye ile iyi ilişkilerde bulduklarını, kendilerine gerekli olan bilgilerin veya evrakların sıralı ve zamanında temin edildiğini beyan ederken, ankete katılanların dörtte biri ise bu konuda sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir.¹⁰⁹ AGİT gözlemcilerinin yapmış oldukları değerlendirmeye göre, 22 TK diğer topluluk katılım mekanizması ile efektif bir şekilde işbirliğinde bulduklarını,¹¹⁰ ankete katılan TK

⁹⁶ Dragash/Dragaš,/Dragaş, Hani i Elezit/Elez Han/Elez Han,Gjakovë /Đakovica/Yakova, Istog/İstok, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan/Lipyan, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Pejë/Peć/İpek, Prishtinë/Priština/Prištine, Skenderaj/Srbica/Sırbiça ve Vushtrri/Vuçitrn/Viçitirin.

⁹⁷ Pejë/Peća/İpek ve Skenderaj/Srbica/Sırbiça.

⁹⁸ TK Referans şartları, madde 5.2, yukarıda adı geçen, not 37.

⁹⁹ Gjilan/Gnjilane/Gilan, Kamenicë/Kamenica/Kameniça, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Skenderaj/Srbica/Sırbiça, Vushtrri/Vuçitrn/Viçitirin, Lipjan/Lipljan/Lipyan, Prizren ve Rahovec/Orahovac/Rahovça.

¹⁰⁰ TK Referans Şartları, madde.5.2, yukarıda adı geçen, not 37.

¹⁰¹ Vushtrri/Vuçitrn/Viçitirin, Istog/Istok/İstok, Klinë/Klina/Klina ve Prizren.

¹⁰² TK Referans Şartları, madde.5.2, yukarıda adı geçen, not 37.

¹⁰³ Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Skenderaj/Srbica/Sırbiça, Vushtrri/Vuçitrn/Viçitirin, Prizren, ve Istog/Istok/İstok, kısmen.

¹⁰⁴ TK Referans şartları, madde.5.2, yukarıda adı geçen, not 37.

¹⁰⁵ Kamenicë/Kamenica/Kameniça, Novo Brdo/Novobërdë,/Nobirda, Partesh/Partesh/Partesh, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Podujevë/Podujevo/Podiyeva, Skenderaj/Srbica/Sırbiça, Vushtrri/Vuçitrn/Viçitirin, Deçan/Deçane/Deçan, Gjakovë/Đakovica/Yakova, Istog/İstok, Klinë/Klina,Pejë/Peć/İpek, Prishtinë/Priština/Prištine, Prizren ve Rahovec/Orahovac/Rahovça.

¹⁰⁶ TK Referans Şartları, madde 5.2 ve 5.3, yukarıda adı geçen, not 37.

¹⁰⁷ Hani i Elezit/Elez Han, Glogoc/Glogovac/Glogovça, Gjakovë /Đakovica/Yakova, Istog/İstok, Klinë/Klina, Pejë/Peć/İpek ve Prizren.

¹⁰⁸ 2012 için: Hani i Elezit/Elez Han/Elez Han, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Podujevë/Podujevo/Podiyeva, Skenderaj/Srbica/Sırbiça, Vushtrri/Vuçitrn/Viçitirin, Istog/ İstok, Klinë/Klina/Klina, Prishtinë/Priština/Prištine ve Lipjan/Lipljan/Lipyan.

¹⁰⁹ 5 No'lu EK'e bakınız

¹¹⁰ Yukarıda adı geçen, not 67.

üyelerinin çoğunluğu ise dört mekanizma ile iyi bir işbirliğin var olduğunu ifade etmiştir.¹¹¹ AGİT, TK'ların üçte birinin etkili bir şekilde işbirliği yapmadıklarını, ankete katılanlar birçok belediyede gereken gelişmenin temin edilmesi belirtilerek bu alanda meydan okumaların mevcut olduğuna işaret etmiştir.

Diller saygının gösterilmesi. AGİT gözlemcilerinin belirttiklerine göre, sadece beş TK'da resmi kullanımda olan dillerin kullanılmasında belirli sorunların var olduğu, üç TK'da daha küçük sorunlarla karşılaşmaktadır.¹¹² Bundan dolayı dil uyumu sorunları TK çalışmaları için en önemli engel değildir, TK üyelerinden toplanan düşünceler ise bu alanda genelde olumlu sonuçların var olduğunu göstermektedir.¹¹³

3.4 Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisleri

Kuruluşu ve yapısının değerlendirilmesi

2010 yılında ilgili kanunun takdim edilmesiyle 34 belediyede Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisleri kurulmuştur, sadece Malishevë/Mališevo/Mališevo'da bu zorunlu ofis kurulmamıştır (bu arada Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Görevlisi 2012 yılında işe alınmış ve bu belediyede sayı bakımından azınlığı oluşturan topluluklar ile çalışması öngörülmüştü).¹¹⁴ Buna rağmen birçok Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisleri hatalı olarak kurulmuş: AGİT gözlemcileri 9'unun¹¹⁵ personel ihtiyaçları ile uyumlu olmadığını,¹¹⁶ 16 BTGDO'nun¹¹⁷ arandığı üzere belediye tüzüklerine BTGDO'nun tamamen dahil edilmeleri ve tanınmaları doğrultusunda başarısız olduğu ortaya çıkmıştır.¹¹⁸

Belediyelerin çoğunluğu (21) yapılacak işler ile ilgili özel evrakı kabul etmiş ve BTGDO'yu kendi belediye organogramlarına dahil etmişlerdir,¹¹⁹ hemen yarısı (17)

¹¹¹ 5.Eke bakınız

¹¹² Gözlemler , NovoBrdo/Novobërdë,/Nobirda,Vushtrri/Vuçitrn/Viçitrin, Junik/Yunik, Obiliq/Obiliç/Obiliçe Prizren'de sorunların olduğunu belirlemiştir , daha küçük sorunlar ise Štrpce/Shtërpçë/Štrptce, Klinë/Klina/Klina ve Dragash/Dragaš/Dragaş'ta görülmüştür.

¹¹³ 5. Eke bakınız

¹¹⁴ Malishevë/Mališevo/Mališevo'da 2012 yılında bu belediyede sayı olarak azınlığı oluşturan küçük bir sayıda topluluklarla çalışacak olan sadece bir Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Görevlisi işe alınmıştır. 2011 nüfus sayımına göre bu sayı sakinlerin-yerlilerin %0.1 ini oluşturmaktaydı.

¹¹⁵ Deçan/Deçane/Deçan , Junik/Yunik,Kaçanik/Kaçanik/Kaçanik, Hani i Elezit/Elez Han/Elez Han, Glogoc/Glogovac/Glogovça, Graçanica/Graçanicë/Graçanica, Malishevë/Mališevo/Mališevo, Podujevë/Podujevo/Podiyeva ve Suharekë/Suva Reka./Suva Reka

¹¹⁶ BTGDO-leri Kuralı ,Maddeler. 5 ve 6, yukarıda adı geçen, not 20.

¹¹⁷ Deçan/Deçane/Deçan ,Dragash/Dragaš/Dragaş,Gjakovë /Đakovica/Yakova, Graçanica/Graçanicë/Graçanica,Junik/Yunik , Kaçanik/Kaçanik/Kaçanik, Hani i Elezit/Elez Han/Elez han, Kamenicë/Kamenica/Kameniça, Lipjan/Lipljan/Lipyan ,Malishevë/Mališevo/Mališevo, Mamuşa/Mamushë/Mamuşa,Mitrovicë/Mitrovica/Mitrovica, Pejë/Peć/İpek , Prizren,Shtime/Štimlje/Štimleve Suharekë/Suva Reka/Suva Reka.

¹¹⁸ BTGDO-leri Kuralı ,Maddeler3.2, yukarıda adı geçen , not20.

¹¹⁹ *Ibid.*, Madde10.4: Gjilan/Gnjilane/Gilan, Glogoc/Glogovac/Glogovça, Graçanica/Graçanicë/Graçanica, Fushë Kosovë/Kosovo Polje/Kosova Ovası, Istog/Istok,/İstok Junik/Yunik , Kamenicë/Kamenica/Kameniça, Klinë/Klina/Klina, Klokot/Kllokot/Klokot, Lipjan/Lipljan,/Lipyan Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Novo Brdo/Novobërdë/Nobirda, Obiliq/Obiliç/Obiliç, Parteş/Partesh/Parteş, Podujevë/Podujevo/Podiyeva, Prishtinë/Priştina/Priştine, Rahovec/Orahovac/rahovça, Ranilug/Ranillug/Ranilug, Shtime/Štimlje/Štimle, Skenderaj/Srbic/Sırbiça ve Vushtrri/Vuçitrn/Viçitrin.

eylem planını geliştirmiş ya da kabul etmiştir.¹²⁰ AGİT gözlemcilerine göre kendi çalışmalarını kolaylaştırmak için tüm BTGDO'ların yerel araçlara ulaştıklarını,¹²¹ ama yedi özel durumda bu araçların yetersiz olduğu saptanmıştır.¹²² AGİT gözlemcileri aynı zamanda BTGDO personeline yapılan maaşların ve bireysel gündeliklerin doğru bir şekilde yapıldığını belirledi. Buna rağmen AGİT bu ödemelerin hesaplanmasında bazı kişilerin itirazda bulduklarını da kaydetmiş bulunmaktadır. Çok kere BTGDO'ların bütçe ya da bütçe girdilerine erişebilmiş,¹²³ altı durumda ise¹²⁴ erişemedikleri saptanmıştır.

Tüm Kosova'da var olan BTGDO'larda toplam 147 personel çalışmaktadır. En kabarıka sayıda BTGDO personel Kosova Sırp topluluğuna aittir (56). İkinci en büyük sayı ise Kosova Arnavut Topluluğundan (33), devamda Kosova Boşnak Topluluğu (18), ve Kosova Haşkalı ve Kosova Roma topluluklarından (sırasıyla 12 ve 11), diğer topluluklardan daha az sayıda personel çalıştırılmaktadır .

Performansın değerlendirilmesi

AGİT gözlemcilerinin belirttiklerine göre BTGDO ların çoğunluğu genelde düzenleyici çerçeveye ve çalışma planlarına uyumlu olarak çalışmışlar , sadece yedi ofiste bununla ilgili sorunların olduğunu not etmişlerdir.¹²⁵ Performans ile ilgili daha detaylı işareti-bulguyu temin etmek için AGİT gözlemcileri, BTGDO nin 18 aylık bir dönem içerisindeki çalışmalarını daha doğrusu onların Nisan 2012-Ekim 2013 dönemine ait çalışmalarının değerlendirilmesi amacıyla yasamadan politika çerçevesine kadar çok sayıda sabit görevlerini belirlemişlerdir. BTGDO-ların yarısının ve dörtte üçünün en önemli görevleri gerçekleştirdikleri belirtilmektedir. Dolayısıyla AGİT gözlemcileri şu değerlendirmeyi yapmıştır:

---

¹²⁰ *Ibid.*, Madde 7.1.4: Glogoc/Glogovac/Glogovça, Gračanica/Graçanicë/Graçanica, Istog/Istok,/Istok Junik/Yunik ,Klinë/Klina/Klina,Lipjan/Lipljan/Lipyan ,Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça,Novo Brdo/NovobërdëNobirda , Pejë/Peç/İpek , Podujevë/Podujevo,/Podiyeva Prishtinë/Priştina/Priştine, Prizren,Ranilug/Ranillug/Ranilug, Shtime/Štimlje/Štimle,Skenderaj/Srbica/Sirbiça,Suharekë/Suva Reka/Suva Reka veVushtrri/Vučitrn/Viçitirin.

¹²¹ *Ibid.*,Madde10.1.

¹²² Fushë Kosovë/Kosovo Polje/Kosova Ovası, Glogoc/Glogovac/Glogovça, Kamenicë/Kamenica/Kameniča, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Podujevë/Podujevo/Podiyeva, Prizren ve Rahovec/Orahovac/Rahovça.

¹²³ BTGDO Yönetmeliği, madde.10.1, yukarıda adı geçen, not 20.

¹²⁴ Deçan/Deçane/Deçan, Gračanica/Graçanicë/Graçanica, Junik/Yunik , Malishevë/Mališevo/Mališevo, Mamuša/Mamushë/Mamuša and Suharekë/Suva Reka/Suva Reka .

¹²⁵ Yapılan gözetleme Deçan/Deçane/Deçan ve Malishevë/Mališevo/Mališevo BTGDO-lerinin 02/2010 sayılı Yönetmeliği ya da çalışma planı ile çalışmadıklarını belirlemiştir, ve sadece şu BTGDO-lerin kısmen bu evraklarla çalıştıklarını saptamıştır: Kaçanik/Kaçanik/Kaçanik, Hani i Elezit/Elez Han, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Prizren ve Dragash/Dragaş/Dragaş.

Temel görev	Geçen yıl görevleri üstlendiği teyid edilen BTGDO sayısı	Görevini yerine getirdiği değerlendirilen BTGDO oranı
Tüm topluluklar ve hizmetlerden yararlanan kategoriler ile irtibatların kurulması (örnek olarak geri dönenler, yurtlarına geri dönenler ya da sözü geçen belediyede sayı olarak azınlıkta olan topluluklardan sosyal yardıma muhtaç olan kişiler). ¹²⁶	33 <i>Kosovlu Roma, Kosovalı Haşkalı ya da Kosovalı Mısırlı topluluklar ile zayıf bir irtibatın olduğu gözlenmiştir)</i>	% 100
Topluluk haklarının/ yararlanma ihtiyaçlarının değerlendirilmesi (ya da eski değerlendirmenin güncelleştirilmesi). ¹²⁷	23 ¹²⁸ <i>(Değerlendirmelerin çok kere sınırlı olmasına rağmen, sadece özel topluluklar, geri dönen gruplar için garanti edilmiştir sadece gruplar, ya da özel projeler ve donatörler için).</i>	% 70
İlgili taraflar ile koordinasyonun ve işbirliğin yapılması (örnek olarak STK, donörler ve hak sahibi v.b. ile irtibatın kurulması). ¹²⁹	27 ¹³⁰ <i>(3 sadece kısmen)¹³¹</i>	% 82
Toplulukların yararlanacağı projelerin gelişmesi, gözetilmesi ve değerlendirilmesi. ¹³²	15 ¹³³	% 45

¹²⁶ BTGDO Yönetmeliği, madde.7, yukarıda adı geçen, not 20; BTGDO Referans Şartları, Bölüm II, madde. 3.1, yukarıda adı geçen, not 42.

¹²⁷ BTGDO Referans Şartları, Bölüm II, madde. 3.3, yukarıda geçen, not 42.

¹²⁸ Ferizaj/Uroševac/Ferizovik, Gjilan/Gnjilane/Gilan, Kamenicë/Kamenica/Kamenica, Ranilug/Ranillug/Ranilug, Novo Brdo/Novobërdë/Nobirda, Parteš/Partesh/Parteş, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Podujevë/Podujevo,/Podiyeva/Vushtrri/Vuçitrn/Viçitirrn, Deçan/Deçane,/Deçan,Gjakovë/Đakovica/Yakova, Istog/Istok/İstok, Klinë/Klina/Klina, Pejë/Peç/İpek, Prishtinë/Priština/Prištine, Shtime/Štimlje/Ştimle, Lipjan/Lipljan/Lipyan, Gračanica/Graçanicë/Graçanica, Obiliq/Obilić/Obiliç, Suharekë/Suva Reka,/Suva Reka, Malishevë/Mališevo/Mališevo, Mamuşa/Mamushë/Mamuşa ve Rahovec/Orahovac/Rahovça.

¹²⁹ BTGDO Yönetmeliği, madde.4, yukarıda adı geçen, not 20; BTGDO Referans Şartları, Bölüm II, madde. 3.2, yukarıda adı geçen, not 42.

¹³⁰ Gjilan/Gnjilane,/Gilan Kamenicë/Kamenica/kamenica, Ranilug/Ranillug/Ranilug, Novo Brdo/Novobërdë/Nobirda, Parteš/Partesh/Parteş, Klokot/Kllokot/Klokot-, Gllgoc/Glogovac/Glogovça, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Podujevë/Podujevo/Podiyeva, Skenderaj/Srbica/Sirbiça, Vushtrri/Vuçitrn,/Viçitirrn Deçan/Deçane/Deçan, Gjakovë /Đakovica/Yakova, Istog/Istok/İstok, Klinë/Klina/Klina, Pejë/Peç/İpek, Prishtinë/Priština/Prištine, Shtime/Štimlje/Ştimle, Lipjan/Lipljan/Lipyan, Gračanica/Graçanicë,/Graçanica Obiliq/Obilić/Obiliç, Suharekë/Suva Reka,/Suva Reka, Malishevë/Mališevo/Mališevo, Mamuşa/Mamushë/Mamuşa, Prizren, Dragash/Dragas/Dragaş ve Rahovec/Orahovac/Rahovça.

¹³¹ Vushtrri/Vuçitrn/Viçitirrn, Malishevë/Mališevo/Mališevo ve Dragash/Dragaş/Dragaş.

¹³² BTGDO Referans Şartları, Bölüm II, madde 3.4, yukarıda adı geçen, not 42.

İlgili stratejilerin/ politikaların/ eylem planlarının gelişimine katılmalarının kolaylaştırılması. ¹³⁴	10 ¹³⁵	% 30
Topluluklar haklarının korunması/ gelişmesi ya da özel kazançların elde edilmesine bağlı politikaların gözetilmesi . ¹³⁶	16 ¹³⁷ (3 sadece kısmen) ¹³⁸	% 48
Topluluklar haklarının korunması/ gelişmesine bağlı olan konular hakkında Belediye Meclisi ya da icra organlarına (yazılı veya sözlü) tavsiyelerin sunulması . ¹³⁹	15 ¹⁴⁰	% 45
Topluluklar ve özel hizmetlerden yararlanan gruplarda bilincin artırılması ve kamunun onlara ulaşması . ¹⁴¹	22 ¹⁴²	% 67

¹³³ Ferizaj/Uroševac/Ferizovik , Kamenicë/Kamenica/Kamenica, Parteš/Partesh/Parteš, Vushtrri/Vučitrn/Viçitrin, Deçan/Deçane,/Deçan Dragash/Dragaš/Dragaš,Gjakovë /Đakovica/Yakova, Istog/Istok/İstok, Junik/Yunik , Klinë/Klina,/Klina Pejë/Peć/İpek, Prishtinë/Priština/Prištine, Lipjan/Lipljan/Lipyan , Suharekë/Suva Reka/Suva Reka ve Rahovec/Orahovac/Rahovça.Istog/Istok,/İstok Klinë/Klina/Klina ve Prishtinë/Priština/Prištine.

¹³⁴ BTGDO-lar Kuralı, madde 7, yukarıda adı geçen, not 20.

¹³⁵ Ferizaj/Uroševac/Ferizovik, NovoBrdo/Novobërdë/Nobirda, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Podujevë/Podujevo/Podiyeva, Istog/Istok/İstok, Klinë/Klina/Klina, Prishtinë/Priština/Prištine,Shtime/Štimlje/Štimle, Lipjan/Lipljan/Lipyan ve Prizren.

¹³⁶ BTGDO Yönetmeliği, madde 4, yukarıda adı geçen, not 20, ve BTGDO Referans Şartları, Bölüm II, maddeler 3.5, yukarıda adı geçen, not 42.

¹³⁷ Ranilug/Ranillug/Ranilug, Novo Brdo/Novobërdë, Nobirda Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Podujevë/Podujevo/Podiyeva, Vushtrri/Vučitrn/Viçitrin, Deçan/Deçane/Deçan, Istog/Istok/İstok, Junik/Yunik, Klinë/Klina/Klina,Shtime/Štimlje/Štimle, Lipjan/Lipljan/Lipyan, Graçanica/Graçanicë/Graçanica,Suharekë/Suva Reka/Suva Reka, Prizren, Dragash/Dragaš/Dragaşve Rahovec/Orahovac/Rahovça.

¹³⁸ Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Podujevë/Podujevo/Podiyeva ve Rahovec/Orahovac/Rahovça.

¹³⁹ BTGDO Yönetmeliği, madde7.1.7, yukarıda adı geçen , not 20; BTGDO Referans şartları, Bölüm II, madde3.6 ve 3.7, yukarıda adı geçen, not 42.

¹⁴⁰ Kamenicë/Kamenica/Kamenica, Novo Brdo/Novobërdë/Nobirda, Podujevë/Podujevo/Podiyeva, Skenderaj/Srbica/Sırbiça, Deçan/Deçane/Deçan, Gjakovë /Đakovica/Yakova, Istog/Istok/İstok, Junik/Yunik, Klinë/Klina, Pejë/Peć/İpek, Shtime/Štimlje/Štimle, Lipjan/Lipljan/Lipyan, Suharekë/Suva Reka, Prizren ve Rahovec/Orahovac/Rahovça.

¹⁴¹ BTGDO Referans Şartları, Bölüm II, madde 3.8, yukarıda adı geçen, not 42.

¹⁴² Ferizaj/Uroševac/Ferizovik, Viti/Vitina/Vitina, Gjilan/Gnjilane/Gilan , Ranilug/Ranillug/Ranilug, Parteš/Partesh/Parteš, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Podujevë/Podujevo/Podiyeva, Deçan/Deçane/Deçan, Gjakovë/Đakovica/Yakova, Istog/Istok/İstok, Junik/Yunik , Klinë/Klina, Pejë/Peć/İpek, Prishtinë/Priština/Prištine, Shtime/Štimlje/Štimle, Lipjan/Lipljan/Lipyan, Graçanica/Graçanicë/Graçanitsa, Obiliq/Obilić/Obiliç, Suharekë/Suva Reka, Malishevë/Mališevo/Mališevo, Prizren ve Dragash/Dragaš/Dragaş.

Endişe yaratan konular

Repor sunma ve şeffaflık. AGİT gözlemcileri kurulu olan 33 BTGDO'lardan 27 sinin yıllık raporlarla da dahil belediye çerçevesi içerisinde ve istenen şekilde rapor sunduklarını belirlemiştir, ¹⁴³ ne var ki sadece 11 belediyede raporların kamuya açık ve erişilebilir olduğu saptanmıştır. ¹⁴⁴

Topluluk haklarının ve çıkarlarının korunması ve geliştirilmesine ilişkin işbirliği. AGİT'in yapmış olduğu ankete katılan BTGDO'ların personelinin çoğu (%71) ankete katılanların dörtte birinin sorunlarla karşılaştıklarını belirttikleri halde onların ilgili belediye ile irtibatının iyi olduğunu, kendilerine gereken enformasyonların veya evrakların sıralı ve zamanında temin edildiğini belirtmişlerdir. ¹⁴⁵ Buna benzer olarak ankete katılan BTGDO personelinin çoğu (%70) diğer üç mekanizma ile iyi bir işbirliğin olduğunu belirtmektedirler, ¹⁴⁶ AGİT gözlemcilerinin destekledikleri sonuç ise 24 BTGDO'nun belediyedeki diğer mekanizmalar ile etkili bir şekilde işbirliği yaptığıdır. ¹⁴⁷ Buna rağmen, AGİT gözlemcileri BTGDO'ların üçte birinde böyle bir işbirliğin olmadığını ve birçok belediyede ilerlemenin yapılması gerektiğini belirtmektedirler.

Dil haklarına saygının gösterilmesi. AGİT gözlemcileri sadece beş BTGDO'da resmi kullanımda olan dillerin kullanımında sorunların olduğuna dair rapor sunmuştur, ¹⁴⁸ dil uyumunun BTGDO'ların çalışması için önemli bir engel olmadığını belirtmişlerdir; BTGDO personelinden alınan düşünceler bunu genel olarak olumlu bir sonuç olarak göstermektedir. ¹⁴⁹

3.5 Cinsiyet eşitliğinde denge

Özellikle temsil ettikleri toplulukların erkek ve bayanlarının, çocuk ve kızlarının karşılaştıkları farklı sorunları belirlemede mekanizmalar işlevini zayıflatarak tüm mekanizmalar çerçevesi içerisindeki cinsiyet eşitliği zayıftı. Onların cinsiyet eşitliğini geliştirmek amacıyla tüm mekanizmaların olumlu önlemler almaları gerekir. Yukarıda da belirtildiği üzere TBBY ve TBMBY pozisyonlarında genelde erkekler görevlendirilirken sadece bir kadın TBBY ve sadece bir kadının da TBMBY görevinde olduğu saptanmıştır. Bu göreve atanan kadınlar da Mamuşa/Mamushë/Mamuşa ve Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça'dadır. ¹⁵⁰ Seçim ve atama ile TBMBY ve TK

¹⁴³ BTGDO Yönetmeliği, madde 7.1.7, yukarıda adı geçen, not 20.

¹⁴⁴ Viti/Vitina/Vitina, Kamenicë/Kamenica/Kamenica, Novo Brdo/Novobërdë/Nobirda, Glogoc/Glogovac/Glogovça, Mitrovicë/Mitrovica,/Mitroviça, Skenderaj/Srbica/Sırbiça, Vushtrri/Vuçitrn/Vıçitrin ,Gjakovë/Đakovica/Yakova, Klinë/Klina/Klina, Pejë/Peć/İpek ve Prishtinë/Priština/Prištine.

¹⁴⁵ 5 No'lu EK'e bakınız

¹⁴⁶ *Ibid.*

¹⁴⁷ Yukarıda geçen, not 67.

¹⁴⁸ Yapılan gözlemlerde, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Prishtinë/Priština/Prištine, Gračanica/Graçanicë/Graçanica,Suharekë/Suva Reka /Suva Reka ve Prizren'de sorunların olduğu saptanmıştır.

¹⁴⁹ 5 No'lu EK'e bakınız

¹⁵⁰ 2 No'lu EK'e bakınız. Maalesef bu değerlendirmenin yapıldığı dönemde tüm Kosova'daki belediye liderlerinde bu tür bulgular mevcuttu. Belediyelerde hiçbir Belediye Başkanı, hiçbir Belediye Başkan Yardımcısı, ve sadece üç kadın BM Başkanı olarak atanmış bulunmaktaydı. Daha başka

üyelerinin tayini saptanırken, TBBY ve BTGDO personeli sivil memur olarak işe alınmakta, öyle ki cinsiyet eşitliği açısından böyle ayan bir zorunluluk vardır.¹⁵¹

TK'ların çoğunda kadınlar daha az temsil edilmişlerdir: 230 TK üyesinden sadece 67'si (% 29) kadındı; 20 TK'de (% 59) % 40'tan daha az kadın üye vardı,¹⁵² altı TK de hiç kadın üye yoktu.¹⁵³ On dört TK (% 41) daha iyi bir durumdaydı, orada yüzde 40 ya da daha çok kadın üye vardı,¹⁵⁴ sadece dört TK'da erkekten çok daha fazla kadın üye vardı.¹⁵⁵

BTGDO'lerde cinsiyet temsili genelde iyiydi, 147 personel üyesinden 44'ü (% 30'u) kadınlardan ibaretti. Bireysel düzeyde sadece 11'inde % 40 ya da yüzde kırktan çok kadın personeli vardı (% 32), 23'te % 40'tan daha az (% 68); 11 belediye BTGDO'da hiç kadın personel yoktu (% 32), diğer yandan iki BTGDO'da erkek personel yoktu (%6).¹⁵⁶

3.6 Bulgular özeti

Kuruluşu ve çalışmaları

Dört mekanizmanın kurulmasına dair yasama gereksinimleri ile uyumun temin edilmesine değin AGİT değerlendirmesine göre durumun genelde komple olma açısından uzak, ancak iyi olarak belirtilmiştir. Gračanica/Graçanicë/Graçanitsa hariç, tüm zorunlu TBBY ve TBMBY görevleri - mevkiileri kurulmuştur. Birkaç belediye zorunlu olmayan pozisyonları bile kurmuştur. Örnek olarak 2011 nüfus sayımına göre,¹⁵⁷ sayı bakımından azınlıkta olan toplulukların sayı bakımından % 10'dan daha

---

sözlerle belediye düzeyinde sayı olarak azınlığı oluşturan topluluklardan gelen kadın sayısı artmamıştır.

¹⁵¹ Yukarıda da belirtildiği üzere 03/L-149 sayılı Sivil Hizmet Kanunu, cinsiyet eşitliği konusunda birçok vaat içermektedir, adı geçen, not 30.

¹⁵² Deçan/Deçane/Deçan, Ferizaj/Uroševac/Ferizovik, Fushë Kosovë/Kosovo Polje/Kosova Ovası, Gjakovë/Đakovica/Yakova, Gjilan/Gnjilane/Gilan, Gračanica/Graçanicë/Graçanica, Kaçanik/Kaçanik/Kaçanik, Klinë/Klina/Klina, Klokot/Kllokot/Klokot, Istog/Istok/Istok, Junik/Yunik, Lipjan/Lipljan/Lipyan, Mamuşa/Mamushë/Mamuşa, Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça, Obiliq/Obilić/Obiliç, Pejë/Peć/İpek, Podujevë/Podujevo/Podiyeva, Prishtinë/Priştina/Priştine, Rahovec/Orahovac/Rahovça, Skenderaj/Srbica/Sırbiça, Viti/Vitina ve Vushtrri/Vuçitrn/Vuçitırın.

¹⁵³ Gjilan/Gnjilane/Gilan, Gračanica/Graçanicë/Graçanica, Istog/Istok/Istok, Junik/Yunik, Klokot/Kllokot/Klokot ve Viti/Vitina,

¹⁵⁴ Dragash/Dragaş/Dragaş, Deçan/Deçane/Deçan, Gjakovë/Đakovica/Yakova, Glogoc/Glogovac/Glogovça, Hani i Elezit/Elez Han, Kamenicë/Kamenica/Kameniča, Malishevë/Mališevo/Mališevo, Novo Brdo/Novobërdë/Nobirda, Partesh/Partesh/Partesh, Prizren, Ranilug/Ranillug/Ranilug, Shtime/Štimlje/Štimle, Štrpce/Shtërpçë/Štrpceve, Suharekë/Suva Reka/Suva Reka.

¹⁵⁵ Dragash/Dragaş/Dragaş, Glogoc/Glogovac/Glogovça ve Ranilug/Ranillug/Ranilug

¹⁵⁶ 4 No'lu EK'e bakınız

¹⁵⁷ 2011 nüfus sayımı yorumuna bağlı olarak Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi Danışma Komitesinin önerileri 2011 nüfus sayımlarına göre zorunlu olmayan yerlerde TBBY ve BTMBY görevlerinin kurulmasına ilişkin karar getirme ile ilgilidir. "Danışma Komitesine göre [...] nüfus sayımı sonuçları analizi ve işlemlerinde bir çeşit esnekliğin uygulanması gereğine işaret edilmektedir. Özellikle, belirli belediyelerdeki azınlık topluluklar sayısına dayanan haklarına özel önem verilmelidir." Kosova hakkında Üçüncü Düşünceye bakınız, 6 Mart 2013 tarihinde kabul edilmiş, Avrupa Konseyi, sayfa. 13, paragraf 29. Şu web sayfadan erişebilirsiniz:

az olmasına rağmen azınlık topluluklarının temsili için bu pozisyonların önemli olduğunu düşünerek onları kurmuşlardır: sekiz TBBY ve sekiz TBMBY pozisyonu (bunlardan yedisi doldurulmuştur). Sadece birkaç TBMBY görevi eylemsel araçlar yokluğundan etkilenirken, TBBY ve TBMBY performansının detaylı bir şekilde değerlendirilmesi onların görevleri ve sorumluluklarına dair yasal ile politik rehberin olmaması yüzünden maalesef olanaklı değildi.

BTGDO için sadece bir görevli atayan Malishevë/Mališevo/Mališeva hariç tüm belediyeler TK ve BTGDO'ları kurmuşlardır. AGİT gözlemcilerine göre, tüm belediyelerdeki TK'lar kendi belediyelerinde yaşamakta olan tüm topluluklardan temsilci temin etmemiş, TK'ların yarısından daha azı temel cihaz ve çalışmaları için gerekli olan koşullara sahip olurken dördü gereken şekilde çalışmamaktadır. BBTGDO'lardaki durum daha iyiydi: ne var ki aday göstermekte ve personel konusunda onların yarısında bazı küçük sorunlar gözlemlendi. AGİT gözlemcileri, sadece birkaçının uygun eylemsel araçları olmadığını saptamıştır. TK'lerin sabit görevlerini değerlendiren AGİT gözlemcileri bu alanda ciddi sorunların olduğunu, TK'ların üçte ikisinden dörtte üçünde kilitsel alanlarda gereken performans göstermediğini saptamıştır. TK'lerinin dörtte üçü, topluluk hakları ile ilgili rehber temin etmemiş, toplulukların sivil hizmette temsil edilmeleri doğrultusunda onları savunmayı başaramamış, toplulukların strateji veya politik gelişime katılmalarını kolaylaştırmak ya da Belediye Meclisine ilgili projeler ile ilgili rapor sunma konusunda başarılı olmamıştır. AGİT gözlemcilerinin değerlendirmelerine göre, BTGDO'lar kendi görevlerini daha iyi bir şekilde gerçekleştirmişlerdir, BTGDO'ların yarısından üçte ikisine kadarlık bölümü en önemli görevlerini yerine getirmişlerdir; BTGDO'ların üçte birinden yarısına kadarlık bölümü proje hazırlamayı ya da politik gözlemlemeyi, toplulukların strateji ve politik gelişimine katılımını kolaylaştırma ya da belediyeye öğüt verme konusunda başarılı olamamıştır.

Belirtilmesi gereken diğer olumlu bir şey de şudur: Sadece TBMBY'nin **iç topluluk diyalogunda** çalışması için kendisine özel bir görev verilirken yapılan bu değerlendirme iyi ilişkilerin ve irtibatın temin edilmesi doğrultusunda bu dört mekanizmanın önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir. Ankete katılanların yakın üçte ikisi dört mekanizmanın, ilişkilerin geliştirilmesi doğrultusunda olumlu bir katkıda bulunduğunu, sadece bu mekanizmaların var oluşu irtibatın kurulmasına yardım ettiğini ve topluluklar arasında güvenin artırılmasına yardım ettiğini vurgulamaktadırlar. Bu alandaki kapasite yapılanması ve daha fazla yatırımın yapılması da çok faydalı ve değerli olmuştur.

Endişe yaratan konular

Yapılan bu değerlendirme çok sayıda endişe verici sorunların var olduğunun altını çizmiştir. Olumlu gelişmeler arasında, **dil uyumunun** genelde iyi olması, daha küçük bir belediye sayısında dört mekanizma çalışmasını etkileyen birkaç ciddi sorunun var olduğu belirlenmiştir. Daha endişe verici bir durum da mekanizmaların bazılarının **rapor sunma ve gözetim mekanizmalarından** yoksun olmalarıdır: sadece dört TBBY

ve iki TBMBY kendi çalışmaları hakkında rapor sunmuş (çok kere sözlü olarak) TK'ların dörtte üçünden daha az bir sayısı sıralı olarak rapor sunmuş; var olan 33 BTGDO'den 27'si sıralı olarak rapor sunarken, raporların sadece dörtte üçü kamuya açık olmuştur. YİAB gözlem yaparken,¹⁵⁸ TBBY, TBMBY ve özellikle de TK'ların çalışması ve performansı hakkında da fazla detayı içermesi olduğu gibi uyumsuz özel durumların görüşülmesi gereği vurgulanmaktadır. Merkezi enstitülerin, mekanizmalar tarafından artırılan ve şeffaf raporun sunulması doğrultusunda kendi rollerini geliştirmeleri ihtiyacı olduğu gibi mekanizmalar performansının gözlenmesi ile gözetimin temin edilmesi gereksinimi ortaya atılmaktadır.

Etkinlikler ile ilgili şeffaf bir raporun sunulması **mekanizmalar arasında efektif bir işbirliğin yapılmasına** bağlı olarak belediye düzeyinde toplulukların kombine sistemi olarak çalışması için çok önemlidir. Ankette katılıp yanıt veren TK ve BTGDO'dan dörtte biri belediye tarafından tam ya da zamanında olan bilgileri almakta sorunlarla karşılaştıklarını, ankete katılanların beşte biri ise mekanizmalar arasındaki işbirliğin olumsuz olduğunu belirtmişlerdir. Bu yanıtların AGİT değerlendirmesi ile kıyaslanması (AGİT gözlemcileri TBBY'lerin sadece yarısının, TBMBY, TK ve BTGDO-ların üçte ikisinin diğer mekanizmalar ile etkili bir işbirliği yaptıklarını)¹⁵⁹ belediyelerin büyük bir bölümünün bu alanda ciddi sorunları olduğunu göstermektedir. AGİT gözlemcilerinin yapmış oldukları değerlendirmeye göre, başarının elde edilmesi için işbirliğin yapılmasının kilit faktörü oluşturduğunu göstermektedir¹⁶⁰ topluluklar hakları ve çıkarlarının efektif bir lobi oluşturulması doğrultusundaki önemli elemanlardan biri olan dört mekanizma arasında iç işbirliğin yapılması için teatis kurulması ankete katılanlar tarafından desteklenmiştir. Belediyelerin çoğu mekanizmalar arasında formalize edilmiş sistemlere ya da enformasyon değiş dokuğuna sahip değildi, bu da gelişme için önemli alandı.

---

¹⁵⁸ Yerel İdare Administrasyonu Bakanlığı (YİAB) Gözlemeleme Departmanı Kosova'da yerel idareleri sıralı olarak gözlemleyerek çeşitli raporlar hazırlamaktadır. Şu ana kadar yayınlanan raporlar TK ve BTGDO-lerin kuruluşunu kapsamakta, yılda kaç tane toplantının yapıldığı ile ilgili temel verileri toplayarak, onların çalışmaları ile ilgili detaylere girmemektedirler. Bak: Kosova Cumhuriyeti Belediyelerinin Çalışmasına dair Rapor, *Ocak-Haziran 2012*, YİAB Temmuz 2012, <https://mapl.rks-gov.net/getattachment/3b6729f0-1175-40b8-9e28-6ca8d782d035/Report-of-functioning-of-Municipalities-of-the-Rep.aspx>; Kosova Cumhuriyeti Belediyelerinin Gözlemeleme Raporu : <https://mapl.rks-gov.net/getattachment/949c9281-1b66-463a-9244-25ebf002fb61/Raport-i-Mointorimit-te-Komunave-te-Republikes-se.aspx>; ve, Kosova Cumhuriyeti Belediye Meclislerinin Çalışmalarına dair Raporu, *Ocak-Haziran 2013*, YİAB Haziran 2013, <https://mapl.rks-gov.net/Raporte/2013.aspx> (tümü 3 Mart 2014 tarihinde erişildi).

¹⁵⁹ Yukarıda adı geçen, not 67.

¹⁶⁰ İnceleme amacıyla, "başarı" özellikle azınlık topluluklarının haklarının korunması ve ilerletilmesi doğrultusunda bir çalışma başarısı olarak tanımlanmıştır (örnek olarak, mekanizma yapılan eylem ve karar için zorlanmış, ya da sorunlu bir eylem ya da karar engellenmesinde başarılı olmuştur). Nisan 2012 - Nisan 2013 dönemine ait değerlendirmeye göre AGİT gözlemcileri şu karara varmışlardır: yedi TK diğer mekanizmalar ile efektif bir işbirliği yapmamışlardır, hiç biri görgü konusunda başarılı değildi; efektif bir şekilde işbirliği yapmayan yedi BTGDO dan sadece birinin biraz başarılı olduğu sonucuna varılmıştır; efektif bir şekilde işbirliği yapmayan dört TBMBY'dan dördünden hiçbirinin başarılı olmadığı kaanatine varılmıştır; efektif bir şekilde işbirliği yapmalarına rağmen dört TBBY'dan üçünün bir yere kadar başarılı oldukları kaanatine varılmıştır.

Ankete katılanların çoğu böyle bir işbirliğin ve karşılıklı desteğin çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. **Bu gibi sorunların ortadan kaldırılması için önemli olan konulara önceliğin verilmemesi ve toplulukların belirlenen sorunlarına belediye aktörleri tarafından gereken desteğin sunulmaması**, başarının kaydedilmesinde kilitsel engelleri oluşturmaktadır. Anketi yanıtlayanların çoğu dört mekanizmanın belediye karar getirenleri tarafından genelde reddedildiği veya görmemezlikten gelindiğini belirtmektedir. Bunun yanı sıra mekanizmalara gereken destek sunulmamış (ya da güçlü spozorlara bağlı oldukları), ve bazı belediyelerde sayısal azınlığı oluşturan topluluklar çıkarları ortada kalmıştır. Bu sorun YİAB tarafından da itiraf edilmiş,¹⁶¹ ayrıca bu sorunlara AGİT'in 2009 yılı raporunda belirtilerek şöyle denilmiştir: "belediye liderleri tarafından topluluk temsilcilerine yetkilerin verilmemesi".¹⁶² 2009 yılı raporu aynı zamanda diğer bir sorunun da altını çizmiş ki bu soruna da ankete katılanlar işaret etmiştir. Daha doğrusu **politik partiler çıkarları** mekanizma çalışmalarını etkilemekte, zaman zaman topluluk çıkarları üzerine öncelik sırasını almaktadır;¹⁶³ ve üzülererek belirtilmesi gerekir ki bu belediyede iş bulmayı zorlaştırmıştır. Bu iki konunun görüşülmesi, belediye personeli ile liderleri arasında daha geniş bir profesyonel kültürün temin edilmesini ve hareketlerinde değişimin yapılmasını gerektirmektedir. Her nasılsa onların ortak sesinin güçlendirilmesinde dört mekanizma arasındaki işbirliğinin yapılması çok önemli olacaktır.

Endişe veren diğer bir alan da toplulukların ve kadınların mekanizmalara katılmalarıdır. Yukarıda da belirtildiği üzere TBBY, TBMBY ve TK mekanizmaları arasındaki **cinsiyet eşitliği** çok zayıftı: kadınların yetersiz temsil edilmeleri, kadın ile kızların çıkarları ve endişelerinin etkili bir şekilde temsil edilmeleri doğrultusunda ciddi engelleri oluşturmaktadır. Mekanizmalar tarafından **tüm toplulukların doğru bir şekilde katılımı** (atananların bireysel topluluk üyeliği mensupluğuna bakılmayarak), ankete yanıt verenlerin beşte birinden daha az bir oran temsilin doğru olmadığını belirtmektedirler. Anketi yanıtlayanlar çok sayıda sorunun var olduğunu altını çizmiştir. Bu sorunlar arasında Kosova Sırp topluluğuna önceliğin verildiğini, diğer küçük toplulukların kenarda bırakıldığı ve bazı TBBY ve TBMBY'nın sadece kendi topluluklarına hizmet sunduklarını belirtmişlerdir.

---

¹⁶¹ 2012 yılının ait YİAB gözlemlene raporuna göre, "zorunlu komitelerin Yerel Özyönetim Kanununa göre zorunlu olmalarına rağmen, belediyeler Topluluklar Komitelerine çok daha az dikkat etmektedirler. Diyebiliriz ki bu komite daha fazla yasal zorunluluğundan çıkan bir tamamlamadır", sayfa 8, Belediyelerin çalışmalarına ait Rapor - Ocak-Haziran 2012, YİAB Temmuz 2012, yukarıda adı geçen , not 158.

¹⁶² 2009 Katılım Raporu, sayfa 25 ve sayfa 27

¹⁶³ *Ibid.*, sayfa 25

4. SONUÇLAR

Toplulukların Kosova yerel idaresine katılmaları hakkı, onların hak ve çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi doğrultusunda kurulan dört mekanizmanın çalışmasına büyük bir ölçüde bağlıdır: Belediye Topluluklar ve Geri Dönerler Ofisleri (BTGDO), Topluluklar Komiteleri (TK), Topluluklar Belediye Başkan Yardımcısı (TBBY) mevkiileri ve Topluluklar Belediye Meclisi Başkan Yardımcısı (TBMBY) görevleri.

AGİT gözlemcileri tarafından hazırlanan 2009 raporu daha geniş yasama adımlarının atılması gerektiği sonucuna varmıştır. Çünkü “var olan mekanizmaların her zamna topluluklara gerçek ve etkili bir korunmayı temin etmediği gibi onların katılımını garanti etmediği için onların gerçekleştirilmesine daha büyük bir vurgu yapılmıştır”.¹⁶⁴ Dört yıl sonra bu rapor, yapılan tüm önemli ve kalıcı ilerlemeyi tanıyarak, bu bulguyu dile getirmekle Kosova enstitülerinin, toplulukların yerel idareye katılımını etkili bir şekilde temin ederek çok sayıda önemli zayıflıklara yanıt vermesi gerektiği sonucuna vurgu yapar.

Yasal çerçevedeki önemli boşluklar, Kosova enstitülerinin topluluk hak ve çıkarlarının geliştirilip korunması yanı sıra onların uluslararası standartlar düzeyinde olmasını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Yerel Özyönetim Kanunu’nun ikincil mevzuatının yokluğu, dört mekanizmadan üçünün çalışmasında karar getirenleri ve tarafları tam bir rehber yetersizliği ile karşı karşıya getirmektedir. Politik evrakların gelişmesi TK’ların çalışması için ek rehberi oluştururken, bunların yasama gücü yoktur; bu siyasi rehberin kilitsel elemanlarının ikincil mevzuata katılması mekanizmaların etkili bir şekilde çalışması ve yasal çerçeve ile uyum sağlaması için çok önemlidir. 2014 yılının Ocak ayında kabul edilen Administratif Talimat olumlu bir adımı oluştururken, TBBY ve TBMBY görevleri için daha detaylı bir ikincil mevzuat ve politik rehber gerekmektedir; onların eylemde bulunmalarına ait olan açık yasal çerçeve performanslarının kalitesi ve atanan adayların performansının değerlendirilmesi için önemli bir farkı oluşturmaktadır. İkincil mevzuat merkezi enstitüler rolünün denetlenmesi de dahil olmak üzere tüm mekanizmaların şeffaf ve anlamlı rapor sunmayı ve denetim sistemlerinin ana hatlarını belirlemelidir.¹⁶⁵ Genel olarak yasal ve siyasi çerçeve, yerel düzeyde topluluk haklarının ve çıkarlarının korunmasının uyumlu sistemi olarak dört mekanizmanın ortaklaşa olarak çalışmasına dair yöntemlerin ana hatlarını çizmeyi başaramamıştır.

Genel olarak komple olmamasına rağmen dört mekanizmanın kurulmasına dair var olan yasama ihtiyaçları ile uyum içindedir. Tüm zorunlu mekanizmaların olduğu gibi zorunlu olmayan birkaç işyerinin kurulmasına rağmen sorunlar var olmaya devam etmiştir: bir zorunlu TBBY işyeri kurulmamış ve bir TBMBY işyeri bir yıldan çok açık kalmıştır; hiçbir TK kendi belediye alanlarına tüm topluluklara mensup vatandaşları dahil etme ile ilgili görevlerini yerine getirmemiştir; bazı BTGDO’da personel sayısı çok azdı; çok sayıda belediye, Yönetmeliğin gerektirdiği gibi BTGDO tüzüklerini henüz

¹⁶⁴ *Ibid.*, sayfa 25

¹⁶⁵ 200 yılı AGİT Raporunda şunlar da önerilmektedir: “Bakanlıklar ile yerel düzey enstitüleri arasındaki irtibat geliştirilmelidir, mekanizmaların daha etkili olmasına katkıda bulunmak amacıyla yetki ve rapor sunma sistemi zinciri aydınlığa kavuşturulmalıdır.” *Ibid.*, sayfa 27.

kabul etmemiştir. Bu yüzden mekanizmaların çalışmasına ait değerlendirme pek olumlu değildir. Tüm TK'ların üçte ikisinden dörtte birine kadar kilitli alanlarda gereken görevleri yerine getirmediği belirlenmiştir; BTGDO'ların dörtte birinden yarısına kadarı, kendilerine verilen sabit görevleri yerine getirmemiştir. Maalesef onların görevleri ve sorumluluklarına dair yasal çerçevedeki detayların olmaması yüzünden TBBY ve TBMBY performansının detaylı bir şekilde değerlendirilmesi olanaklı değildir. AGİT gözlemcileri, aynı zamanda, rapor sunma ve denetim konusunda yetersiz rehberin ve yetersiz performansın olduğunu mekanizmalar arasında zayıf bir iç işbirliğinin sürdüğünü belirtmektedirler. Tüm mekanizmalarda kadınlar temsili yetersizdir. Mekanizmalar ile ilgili ankete katılanlar endişe edilecek çok sayıda ek sorunun olduğunu ifade etmiştir. Bu sorunlar arasında diğer belediye aktörleri tarafından mekanizmalara önceliğin tanınmaması, politik partilerin etkisi ve mekanizmalardan çıkan görevlere çoğu kez daha küçük topluluk çıkarları yüzünden göz yumulması sadece birkaçını oluşturmaktadır. Yapılan incelemeye göre diğer olumlu bir yön ise belediyelerin dil ihtiyaçları ile uyum sağlamamalarının sadece mekanizmaların küçük bir sayısının çalışmalarını etkilediği, iş topluluk ilişkilerinin çok kere tüm doret mekanizmanın var olduğundan ve çalışmasından kazançlı çıkmış olmasıdır.

5. ÖNERİLER

Belirlenen uyumluluk ile ilgili başarısızlıkların görüşülmesi amacıyla, dört mekanizma çalışmalarına ilişkin temel görev taşıyıcıları olarak atılması gereken özel eylemler konusunda devqmdaki öneriler yapılmaktadır. Topluluklar ve uluslar arası tarafların mekanizmaların gelişmiş performansının desteklenmesinde ve özellikle de savunmaya daha aktif bir şekilde katılma ile kapasite yapısına katkıda bulunarak kendilerine önemli bir rol düşmektedir .

5.1 Yerel İdare Administrasyonu Bakanlığı, Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı, Kamu Administrasyonu Bakanlığı ve Topluluklar İşleri Ofisi de dahil olmak üzere ilgili merkezi enstitülere :

- a) Özellikle atama süreci, görev ve sorumluluklar ve rapor sunma ve denetim mekanizmalarına odaklanarak TBBY ve TBMBY ile TK çalışmalarını düzenleyen ve yasal çerçevede belirlenen boşlukların giderilmesi için danışma sürecinin başlatılması. Sürece yerel yönetim ve topluluklar temsilcileri yanı sıra ilgili uluslararası topluluk temsilcileri katkıda bulunmalıdır. Bu sürecin önemli adımlarından biri de yasal çerçeve ve onun gerçekleştirilmesinin geliştirilmesi amacıyla, TK siyasi rehberi, İş Tanım belgesine -Talimata ve Rehberine dahil edilmeli ve daha da geliştirilip güçlendirilmeli ve ikincil mevzuata dahil edilmelidir.
- b) Tüm yerel taraflara ve topluluklara yasal ile siyasi çerçevenin dağıtılmasıyla birlikte tüm resmi diller üzere bakanlıklar ve belediye web sayfaları yayınlanarak ilgili kanunlar ve siyasete tam ve kolay bir erişim temin edilmeli.

5.2 Yerel İdare Administrasyonu Bakanlığı ve Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı:

- a) Belediyelerin kendi yasal görevlerini tamamen uyum içinde temin etmesi için kendilerine baskı yapılmalı. Daha doğrusu belediye ahalisinin yüzde 10 veya daha fazlasını oluşturdukları durumlarda TK, TGDBO, TBBY, TBMBY'larda dört mekanizma oluşturulmalı. Yerel Özyönetim Kanunu ile tamamen bir uyumun temin edilmesi için, tüm TK'ların en azından bir belediyede yaşamakta olan tüm topluluklardan bir temsilci dahil etmesi gerekir (Kanununun 53. maddesinin gerektirdiği üzere), belediyeler aynı zamanda naklen ve sözlü tercüme için olduğu gibi iş ve sosyal hizmet ziyaretleri için ulaşım temin edilmesi gibi TK'ların çalışması için uygun olan eylem araçlarını tahsis etmeleri gerekir.
- b) Uygun olan ama zorunlu olmayan TBBY pozisyonları kurmaları için belediyelerin cesaret edilmeleri. Örneğin, belediye ahalisinin yüzde 10'dan daha az ama önemli bir sayıyı oluşturduklarında, özel konuların, TBBY görevinin sunacağı ek desteğe layık görüldüğü durumlarda.
- c) Dört mekanizma çalışmasının düzenli ve şeffaf bir şekilde gözetlenmesi. Yapılacak olan bu çalışmalar doğrultusunda gözetleme, her mekanizma ile saptanan görevlerin değerlendirilmesi, yerel düzey mekanizmaları tarafından hazırlanan raporların gözden geçirilmesi, anlamlı danışmalar aracılığıyla yerel topluluklardan geri bildirim istenmesi. Tüm gözetleme raporlarının resmi diller üzere bakanlık web sayfalarında yayınlanması, belirlenen herhangi bir sorunun görüşülmesi amacıyla işlerin takip edilmesi için uygun olan adımların atılması ve gerekli olan yerlerde tamamen bir uyumun ve gelişmenin temin edilmesi.
- d) Yeni yasama veya siyasi rehberin kullanıma sokulmasından, bir yıl sonra yerel düzey enstitüleri tarafından onun gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini değerlendirerek özel aktörler için gerekli olan gelişmeler ile ilgili önerilerin dahil edilmesi. Bu bulgular değerlendirmesinin ilgili belediyeler ile olduğu gibi Topluluklar İşleri Ofisi ve Topluluklar Danışma Konseyi ile detaylı bir şekilde görüşülüp tartışılması ve bu önerilerin pratikte gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin izlenmesi.
- e) Dört mekanizmanın gerektiği gibi çalışması doğrultusunda yerel taraflara gereken destek ve rehberin sunulmasının temin edilmesi. Belediye görevlileri ile topluluk temsilcilerinin yasal ile siyasi çerçeve konusunda bilgilendirilmeleri için çalışmaların yapılması, gerekli olan yerlerde sorumluluk ile ilgili eğitimin temin edilmesi (örnek olarak bütçenin görüşülmesi, projenin gözetlenmesi, iç topluluklar diyalogu), iyi pratiklerin geliştirilmesi, gözetleme ile belirlenen konuların olduğu gibi yerel tarafların-paydaşlar tarafından ortaya atılan özel konuların görüşülmesi. YIAB çerçevesi içerisinde özel odak noktalarının kurulmasını göz önünde bulundurarak, TGDB çerçevesinde yerel düzey mekanizmaları ve enstitülerine destek ve rehberin

sunulması ve uyumun temin edilmesi veya zayıf kapasite durumunda çalışmaların takip edilmesi.

5.3 Dil Komiseri Ofisi:

- a) Dil ile ilgili görevlerin bir uyum içinde tamamen temin edilmesi doğrultusunda belediye enstitüleri ve dört koruma mekanizmasının gözetlenmesine devam edilmesi, dil hakları ihlaline ilişkin tüm ağlaşıların görüşülmesi için eylemlerin başlatılması.

5.4 Belediye liderleri de dahil olmak üzere belediyeler, Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisleri, Topluluklar Komiteleri, Topluluklar Başkan Yardımcıları ve Topluluklar Belediye Meclisi Başkan Yardımcıları:

- a) Tüm belediyelerde Topluluklar Komiteleri ve Topluluklar ve Geri Dönüş Belediye Ofislerinin zorunlu organlarının kurulması için acil bir eylemin başlatılması, Topluluklar Belediye Başkan Yardımcıları ve Topluluklar Belediye Meclisi Başkan Yardımcıları görevlerinin – işyerlerinin ilgili yasal göreve dayanarak yerel toplulukların yerel ahalinin yüzde 10 ya da daha fazlasını oluşturduğu durumlarda kurulması. Kurulduktan sonra her TK, Yerel Özyönetim Kanunu'nun 53. maddesinin gerektirdiği üzere belediyede yaşamakta olan her topluluktan bir temsilciyi kapsamaması gerekir.
- b) Uygun olan ama zorunlu olmayan TBBY görevlerinin kurulmasının göz önünde bulundurulması. Daha doğrusu, toplulukların, ahalinin yüzde 10'dan daha az bir oranını oluşturduğu zaman, ama onların önemli bir sayıyı oluşturdukları ya da belediye idaresi veya o belediyede yaşayan toplulukların ek desteğe ihtiyaçları olduğu durumda TBBY görevinin atanmasının layık görüldüğü durumlarda.
- c) Toplantılar için yeterli ofis mekanları ve günlük çalışmaları için gerekli olan bilgisayar, telefon, ziyaretlerin yapılması için gereken ulaşım araçları ve tercüme ile sözlü ve naklen tercüme için fonların temin edilmesiyle birlikte toplulukların etkili bir şekilde çalışması için kendilerine gereken araçlar ve benzer koruma mekanizmalarının temin edilmesi. Belirli sorumlulukların yerine getirilmesinde zayıf insancıl kapasitenin neden olduğu belirlendiği takdirde, hedef eğitimi ile ilgili olanakların araştırılması (örnek olarak bütçenin gözden geçirilmesi, projenin gözetlenmesi, inter-topluluk diyalogu), özellikle de YIAB ve TGDB'ya eğitim desteğinin sunulması amacıyla ilgili merkezi enstitülere istemlerin sunulması.
- d) Topluluk hak ve çıkarlarının korunması ve geliştirilmesine ilişkin mekanizmaların uyumlu bir yaklaşım ile beraberce çalışmalarının temin edilmesi. TK ve BTGDO arasında standard bir Pratik olarak doğrudan doğruya olan enformasyonların ve işbirliğin cesaretlendirilmesi, TBBY ve TBMBY görevlerinin olduğu yerlerde BTGDO'nun TBBY'ye rapor sunması, ve TBMBY'lerin TK toplantılarına katılmalarının cesaretlendirilmesi. Her

belediyede var olan her mekanizmanın güncel konuları görüşmek, yanıtlar ve eylemleri tartışmak ve koordine etmek için ayda bir toplantı düzenlemeleri cesaretlendirilmelidir.

- e) Seçimin ilgili yasa ve politik rehber ile tamamen uyumlu olmasını temin ederek atama ve yeni içişlerin seçimi sürecinin geliştirilmesi şeffaf bir karar getirme sürecine dayanarak atanan kişilerin gereken bilgiye ve görgüye sahip olmalarını ayarlar. Toplulukların korunmalarına ilişkin mekanizmalarda cinsiyet dengesinin geliştirilmesi amacıyla somut adımlar atılmalı. Bu alanda ziyaretlerin yapılıp özellikle kadın adaylarının cesaretlendirilmeleri (örnek olarak potansiyel kadın adaylarının belirlenip kendileri ile irtibatın kurulması için kadınlardan oluşan grupların ve kadın parti yönetim kurullarının etkin olmaları).
- f) Dört mekanizma çalışması ile ilgili şeffaf bir rapor sunmanın temin edilmesi. Özellikle de yasama ile siyasi rehberde belirlenen tüm formal rapor sunmanın tamamen uygulanması, tüm resmi diller üzere yayınlanması ve tüm belediye departmanları, topluluk temsilcilerine (örnek olarak TK, yerel medya, sivil toplum kuruluşu yoluyla dağıtım v.b.) ve ilgili merkezi enstitülerine tebliği temin edilmelidir.
- g) Topluluklar ve dört mekanizma arasında dağıtımın geliştirilmesi. Toplulukların dört mekanizmaya kolay erişiminin temin edilmesi: atanmalar ve onların irtibat bilgilerinin yayınlanması, özel mekanizmalar enstitüleri bilgilerinin yayınlanması ve ilgili konuları tartışmak isteyen kamu üyelerini haftada bir kabul etmek için açık kapılı ziyaretlerin düzenlenmesi. Dört mekanizma ilerleme raporlarının topluluklar temsilcilerine dağıtımının temin edilmesi (örnek olarak TK, yerel medya, sivil toplum sektörü dağıtım v.b.). İhtiyaç duyulduğu yerde mekanizma çalışmaları ile ilgili bilincin artırılması ve topluluklar ihtiyaçları ile sorunları hakkında bilgilerin toplanması.
- h) Yerel idarenin önemli elemanları olarak dört mekanizmaya yetki vermek ve tüm belediye aktörlerinin sözü geçen mekanizmalara gereken saygıyı göstermeleri için kendilerine yetkinin verilmesi için adımların atılması. Belediye liderleri böyle bir yetkinin verilmesinde örnek olmalıdır. Kazançlı ve gerekli olduğu yerlerde belediyeler, dört mekanizma için teknik eğitim derslerini düzenlemeli, diğer belediye aktörlerine ve mekanizma görevi taraflarına daha genel olan eğitim derslerini, rapor sunma ve daha ileriye gitme doğrultusundaki çalışmalar ile ilgili eğitim dersleri düzenlenmelidir.
- i) İlgili yerlerde kilit görevlerin özel kapasite gelişimi yoluyla Topluluklar arası ilişkilerin geliştirilmesi doğrultusunda dört mekanizma potansiyelinin doğrudan doğruya onaylanması.

EK 1 – ÇİZELGE: YEREL KORUMA MEKANİZMALARIN KURULMASI (BELEDİYELERE GÖRE DAĞILIM)

Ekim 2013 tarihinden dört mekanizmanın kurulmasına genel bakış:

Belediye	TBBY	TBMBY	TK	BTGDO	Yorum
Ferizaj/Uroševac/Ferizovik			✓	✓	
Gjilan/Gnjilane/Gilan	✓*	✓	✓	✓	İstenmediği takdirde kurulan TBBY ve TBMBY pozisyonu - işyerleri (*Ekim 2013 tarihinden itibaren TBBY işyeri boş).
Hani i Elezit/Elez Han			✓	✓	
Kaçanik/Kaçanik/Kaçanik			✓	✓	
Kamenicë/Kamenica/Kame niça	✓	✓	✓	✓	İstenmediği halde TBBY ve TBMBY işyerleri kuruldu.
Klokot-/Kllokot-/Klokot	✓	✓	✓	✓	
Novobërdë/Novo Brdo/ Nobirda	✓	✓	✓	✓	
Parteš/Partesh/Parteş			✓	✓	
Ranilug/Ranillug/Ranilug	✓	✓*	✓	✓	İstenmediği takdirde TBBY ve TBMBY işyerleri kuruldu (* 2012 yılının Eylül ayından itibaren TBMBY işyeri boş).
Štrpce/Shtërpçë/Şterpce	✓	✓	✓	✓	
Viti/Vitina			✓	✓	
Mitrovicë/Mitrovica/ Mitroviça	✓	✓	✓	✓	İstenmediği halde TBBY ve TBMBY işyerleri kuruldu.
Skenderaj/Srbica/Serbitsa			✓	✓	
Vushtrri/Vuçitrn/Vuçitrin			✓	✓	
Gllgovc/Glogovac/Glogovç a			✓	✓	
Podujevë/Podujevo/ Podiyeva			✓	✓	
Deçan/Deçane /Deçan			✓	✓	
Gjakovë/Đakovica/Yakova		✓	✓	✓	BTMBY işyeri istenmediği halde kuruldu.
Istog/Istok/İstok		✓	✓	✓	BTMBY işyeri istenmediği halde kuruldu.
Junik/Yunik			✓	✓	
Klinë/Klina			✓	✓	
Pejë/Peç /İpek	✓	✓	✓	✓	TBBY ve BTMBY işyerleri istenmediği halde kuruldu.
Fushë Kosovë/Kosovo Polje /Kosova Ovası	✓	✓	✓	✓	
Graçanica/Graçanicë/Graça nica	*	✓	✓	✓	% 10' luk bir orantıya rağmen TBBY işyeri kurulmadı.
Lipjan/Lipljan/Lipyan	✓		✓	✓	TBBY işyeri istenmediği halde kuruldu (belediyedeki topluluklar sayı bakımından çoğunluğu oluşturmasına rağmen).
Obiliq/Obilić/Obiliç	✓		✓	✓	TBBY işyeri istenmediği takdirde kurulmuştur.
Shtime/Štimlje/Ştimle			✓	✓	
Prishtinë/Priština/Priştine		✓	✓	✓	BTMBY işyeri gerekmediği takdirde kurulmuştur.
Dragash/Dragaš/Dragaş	✓	✓	✓	✓	
Malishevë/Mališevo/ Mališevo			✓	*	Hiçbir BTGDO uselen kurulmadı, sadece bir görevli atandı.
Mamuşa/Mamushë/Mamu şa	✓		✓	✓	TBBY işyerleri istenmediği halde kurulmuştur .
Prizren	✓	✓	✓	✓	
Rahovec/Orahovac /Rahovça			✓	✓	
Suharekë/Suva Reka			✓	✓	
Toplam	14	14	34	33	2 belediye zorunlu mekanizmaları kurmamıştır. 11 belediye zorunlu-mecburi olmayan işyerlerini kurmuştur.

EK 2 – ÇİZELGE: TBBY VE TBMBY –LERDE TOPLULUKLAR VE CİNSİYET MENSUBİYETİ (BELEDİYELERE GÖRE)

2013 yılının Ekim ayından itibaren toplulukların atanmaları, cinsiyeti ve belediye tarafından atanmalarına ilişkin TBBY ve TBMBY hakkında genel bir bakış:

Belediye	TBBY'ler			TBMBY'ler		
	Erkek	Kadın	Topluluk	Erkek	Kadın	Topluluk
Ferizaj/Uroševac/Ferizovik						
Gjilan/Gnjilane/Gilan	✓		Kosovalı Sırp ¹⁶⁶	✓		Kosovalı Türk
Hani i Elezit/Elez Han						
Kaçanik/Kaçanik/Kaçanik						
Kamenicë/Kamenica/Kamenitsa	✓		Kosovalı Sırp	✓		Kosovalı Sırp
Klokot/Kllkot/Klokot	✓		Kosovalı Arnavut	✓		Kosovalı Arnavut
Novobërdë/Novo Brdo/Nobırda	✓		Kosovalı Sırp	✓		Kosovalı Sırp
Parteš/Partesh/Parteş						
Ranilug/Ranillug/Ranilug	✓		Kosovalı Arnavut		Boş	n/a
Štrpce/Shtërpçë/Štirptse	✓		Kosovalı Arnavut	✓		Kosovalı Arnavut
Viti/Vitina						
Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça	✓		Kosovalı Türk		✓	Kosovalı Türk
Skenderaj/Srbica/Sırbiça						
Vushtrri/Vuçitrn/Vuçitırın						
Gillogvc/Glogovac/Glogovça						
Podujevë/Podujevo/Podiyeva						
Deçan/Deçane/Deçan						
Gjakovë/Đakovica/Yakova				✓		Kosovalı Mısırlı
Istog/Istok				✓		Kosovalı Mısırlı
Junik/Yunik						
Klinë/Klina						
Pejë/Peć/İpek	✓		Kosovalı Boşnak	✓		Kosovalı Boşnak
Fushë Kosovë/Kosovo Polje/Kosova Ovası	✓		Kosovalı Karadağlı	✓		Kosovalı Mısırlı
Gračanica/Gračanic/Gračanitsa				✓		Kosovalı Arnavut
Lipjan/Lipljan/Lipyan	✓		Kosovalı Arnavut			
Obiliq/Obilić/Obiliç	✓		Kosovalı Sırp			
Shtime/Štimlje/Ştime						
Prishtinë/Priština/Priştine				✓		Kosovalı Türk
Dragash/Dragaš/Dragaş	✓		Kosovalı Boşnak	✓		Kosovalı Boşnak
Malishevë/Mališevo/Mališevo						
Mamuşa/Mamushë/Mamuša		✓	Kosovalı Arnavut			
Prizren	✓		Kosovalı Türk	✓		Kosovalı Boşnak
Rahovec/Orahovac/Rahoveç						
Suharekë/Suva Reka						
Toplam	13	1	14 pozisyon	13 (14)	1	14 işyeri + biri boş

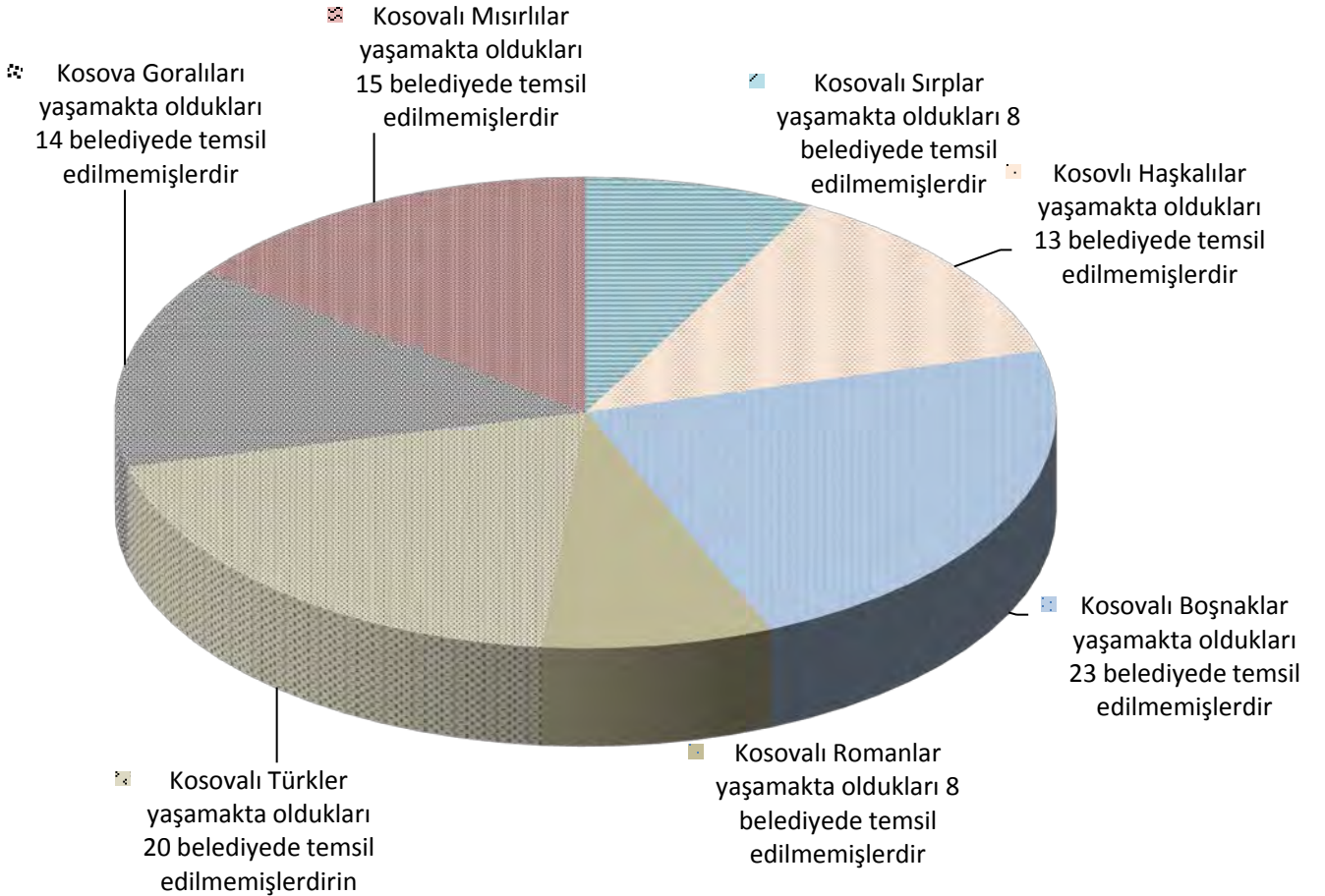
¹⁶⁶ 2013 yılının Ekim ayından itibaren bu işyeri boştur

EK 3 – DİAGRAM: TOPLULUK KOMİTELERİNDE TOPLULUKLARIN NORMALİN ALTINDA TEMSİL EDİLMELERİ (TOPLULUKLARA GÖRE DAĞILIM)

3.3 bölümde de ifade edildiği üzere, TK üyeliğinin değerlendirilmesi yapılırken, bu işin 2011 nüfus sayımına karşı yapıldığı tespit edilmiş, tüm TK'larda genel seçimlerde ilgili belediye nüfusuna kayıtlı olan topluluk temsilcilerinin TK'larda yer almadığı gözlenmiştir. Belli bir belediyede yaşayan azınlık topluluklarının sayısı göz önünde bulundurulmaksızın, TK'da üyesi olması kanun ile zorunludur.

Aşağıdaki grafik, farklı toplulukların TK'larda istenen oranda temsil edilemeyen yüzdelik oranlarını yansıtmaktadır. Çünkü 2011 yılı nüfus sayımına göre belediyede ikamet etmesine rağmen 2013 Ekim tarihi itibari ile Topluluklar Komitesinde temsilcisi olmayan toplulukların yüzdeliği devamda gibidir:

TK lerde olmaları gereken ama orada olmayan topluluklar (2011 yılı nüfus sayımına göre)

EK 4 – GRAFİK: TK ÜYE SAYISI VE CİNSİYETİ VE BTGDO PERSONELİ (BELEDİYELERE GÖRE)

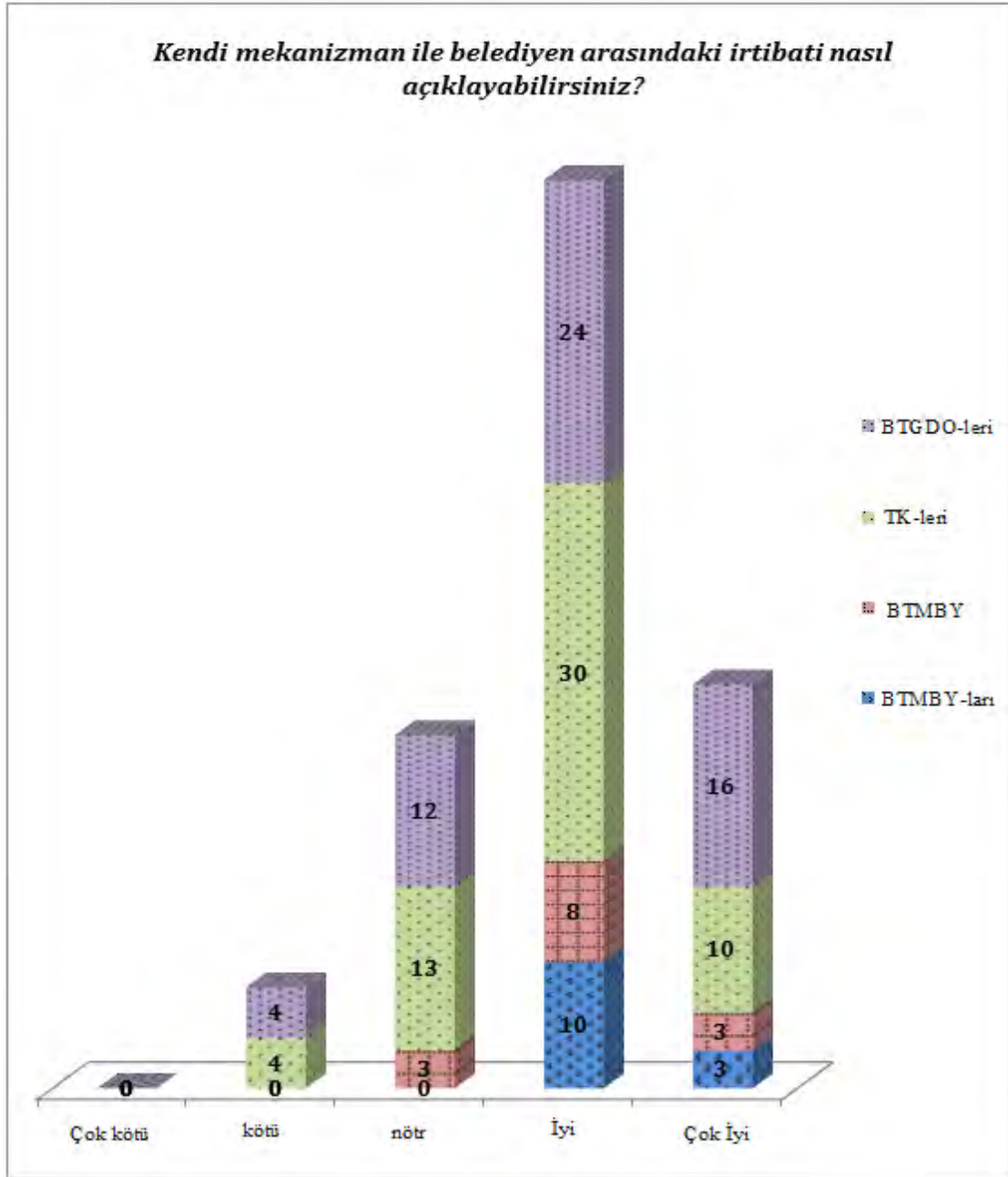
2013 yılı Ekim ayından itibaren cinsiyet, kadın yüzdeliğini belirleyen Belediyeye göre TK üyeleri ve BTGDO personeline ilişkin genel bir tablo devamda getirilmektedir:

Belediye	TK üyeleri				BTGDO personeli			
	Erkek	Kadın	Topla m	% kadın	Erkek	Kadın	Topla m	% kadın
Ferizaj/Uroševac/Ferizovik	5	2	7	29	10	3	13	23
Gjilan/Gnjilane/Gilan	7	0	7	0	6	0	6	0
Hani i Elezit/Elez Han	3	2	5	40	1	0	1	0
Kaçanik/Kaçanik/Kaçanik	4	1	5	20	3	0	3	0
Kamenicë/Kamenica/Kamenitsa	6	4	10	40	4	3	7	43
Klokot/ Kllokot/Klokot	5	0	5	0	1	1	2	50
Novo Brdo/Novobërdë/Nobirda	4	3	7	43	2	1	3	33
Parteš/Partesh/Parteş	3	2	5	40	2	0	2	0
Ranilug/Ranillug/Ranilug	3	4	7	57	1	1	2	50
Štrpce/Shtërpçë/Štirptse	4	4	8	50	1	1	2	50
Viti/Vitina	5	0	5	0	3	0	3	0
Mitrovicë/Mitrovica/Mitroviça	6	1	7	14	3	3	6	50
Skenderaj/Srbica/Srbiça	6	1	7	14	3	2	5	40
Vushtrri/Vuçitrn/Vuçitrin	6	3	9	33	4	1	5	20
Glogovc/Glogovac/Glogovça	3	4	7	57	0	1	1	100
Podujevë/Podujevo/Podiyeva	6	1	7	14	2	0	2	0
Deçan/Deçane/Deçan	1	4	5	80	3	1	4	25
Gjakovë/Đakovica/Yakova	4	3	7	43	4	1	5	20
Istog/Istok/Istok	5	0	5	0	6	2	8	25
Junik/Yunik	5	0	5	0	1	0	1	0
Klinë/Klina	5	2	7	29	4	1	5	20
Pejë/Peć/İpek	6	1	7	14	6	3	9	33
Fushë Kosovë/Kosovo Polje	8	1	9	11	4	1	5	20
Gračanica/Gračanicë/Gračanitsa	5	0	5	0	2	0	2	0
Lipjan/Lipljan/Lipyan	7	2	9	22	5	2	7	29
Obiliq/Obilić/Obiliç	6	3	9	33	4	5	9	56
Shtime/Štimlje/Ştimle	3	2	5	40	2	1	3	33
Prishtinë/Priština/Priştine	6	3	9	33	2	2	4	50
Dragash/Dragaš/Dragaş	2	3	5	60	5	0	5	0
Malishevë/Mališevo/Mališeva	3	2	5	40	0	1	1	100
Mamuşa/Mamushë/Mamuşa	6	1	7	14	2	0	2	0
Prizren	4	3	7	43	4	2	6	33
Rahovec/Orahovac/Rahoveç	7	2	9	22	2	5	7	71
Suharekë/Suva Reka	4	3	7	43	1	0	1	0
Toplam	163	67	230	29 toplam % kadın	103	44	147	30 toplam % kadın

EK 5 –GRAFİKLER: İRTİBAT, İŞBİRLİĞİ VE DİLLERİN KULLANIMI MEKANİZMALARINA DAİR ANKET YANITLARI

Grafikler, ankete katılanların Nisan 2012 - Nisan 2013 dönemi ile ilgili tecrübeleri ve yanıtlamış oldukları cevap ve değerlendirmeleri ifade eder; Grafiklerde de belirtildiği üzere anketi yanıtlayanlar TBBY, TBMBY, TK üyeleri ile BTGDO personelinden ibarettir.

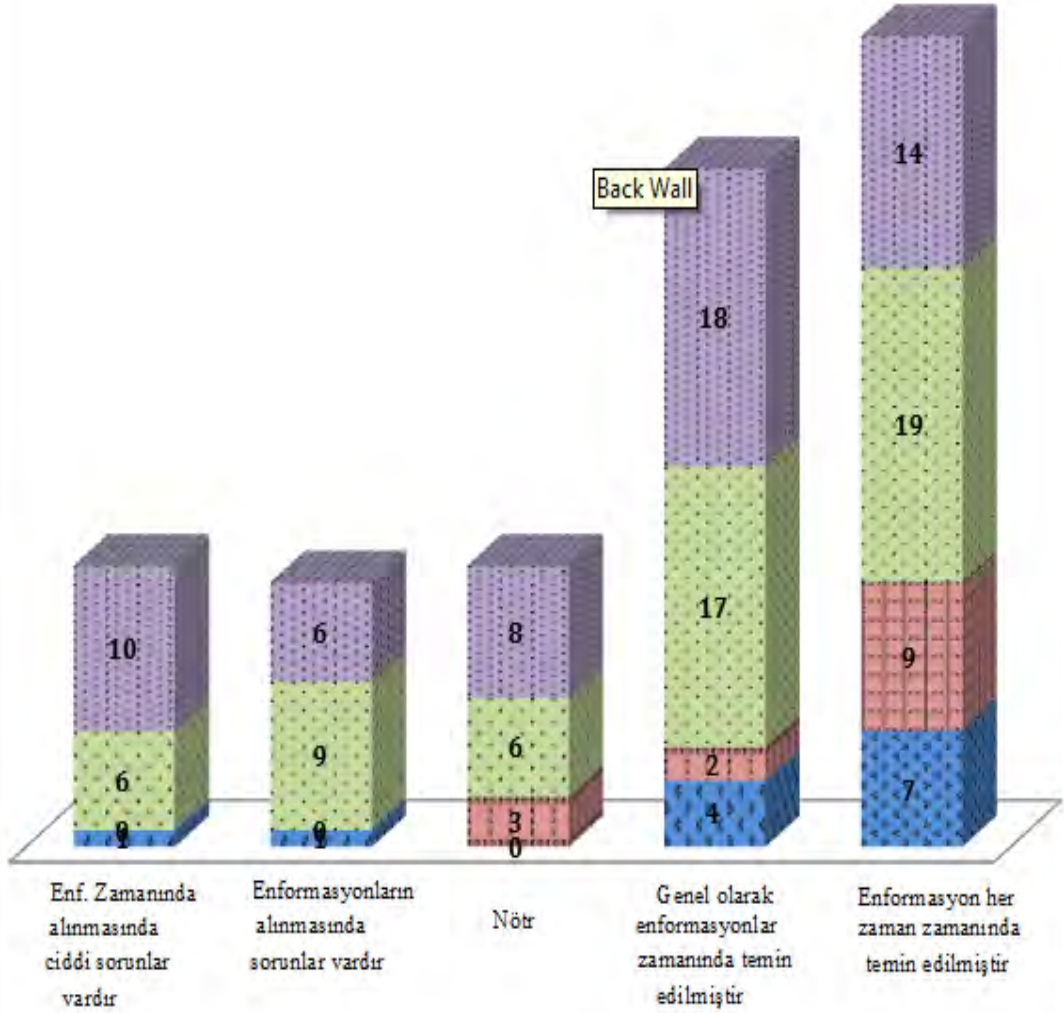
i.

ii.

Belediye toplantıları ya da meclis toplantıları hakkında enformasyonları alıyor musunuz,gözden geçirmek için ilgili evrakları sıralı olarak ve sorunsuz alıyor musunuz?

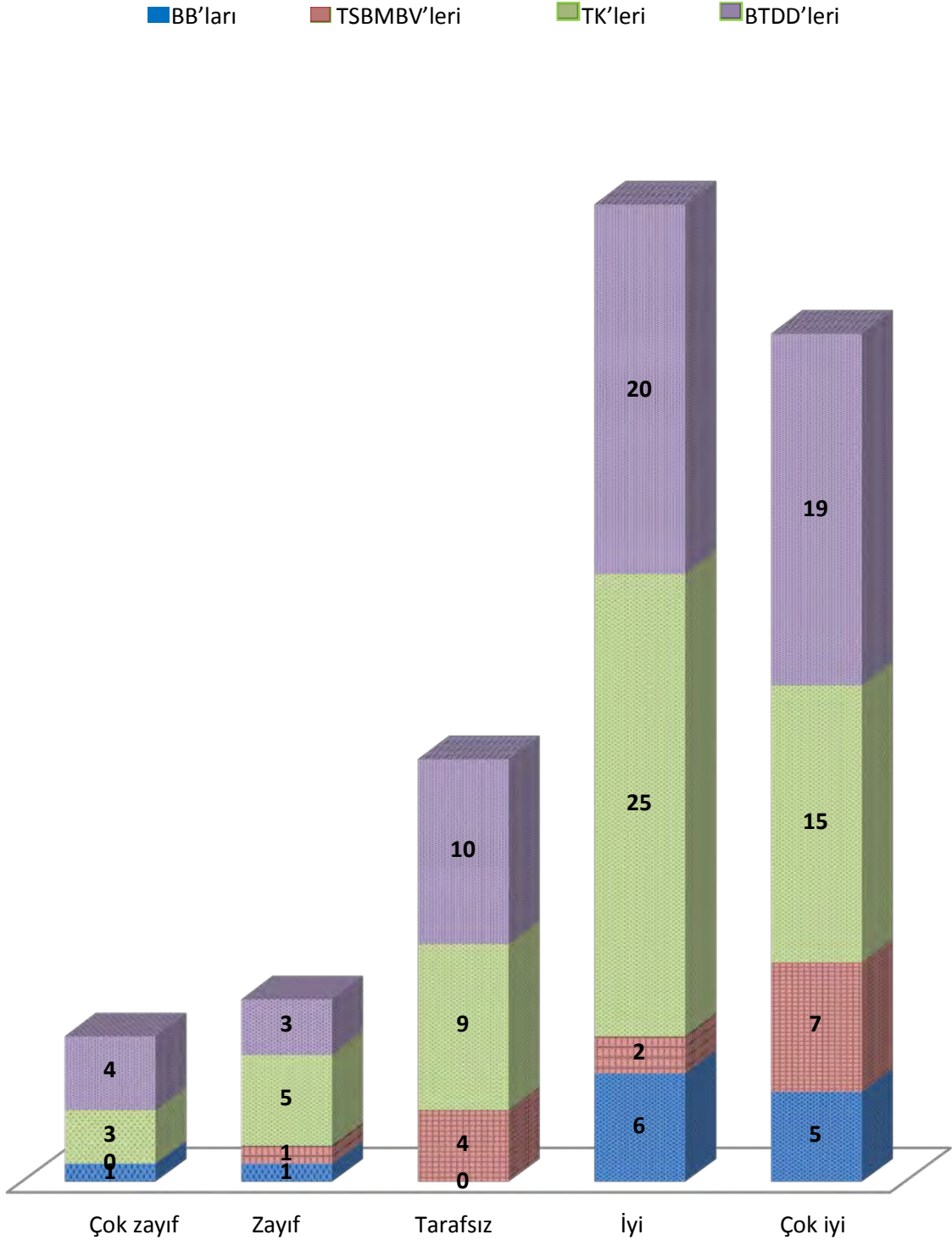
■ TBBY-ları ■ BTMBY-ları ■ TK-leri ■ BTGDO-leri

iii.

Toplulukların katılmış olduğu diğer üç mekanizmayla işbirliğinizi nasıl değerlendirirsiniz? (mesela, düzenli olarak bir araya gelip ve başarılı bir şekilde bilgi paylaşımına bulunuyor musunuz, ortaklaşa olarak toplantılar düzenliyor musunuz, faaliyetlerin k

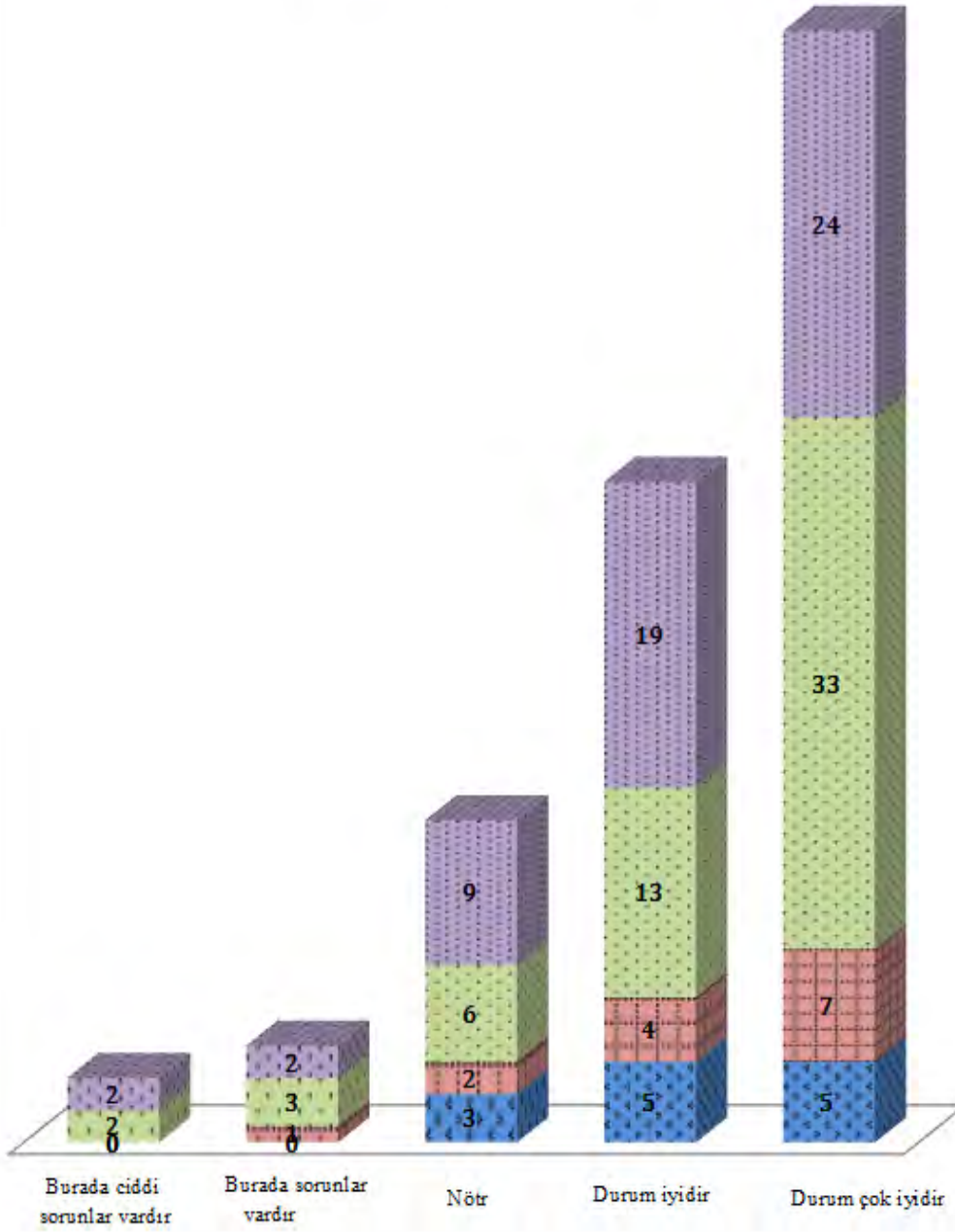

iv.

Resmi kullanımda olan dillerin kullanımında sorunlarınız oluyor mu ve resmi diller üzere enformasyonlara ulaşmakta sorunlarla karşılaşıyor musunuz?

■ TBBY-ları ■ BTMBY-ları ■ TK-leri ■ BTGDO-leri

Kosova'da Topluluk Hak ve Çıkarlarının Korunması ve Geliştirilmesine dair Yerel Düzey Mekanizmaların Değerlendirilmesi

Haziran 2014

Kapak fotoğrafı: Belediye Meclisi binası, Klina Belediyesi, 26 Mayıs 2014, AGİT/Driton Marku